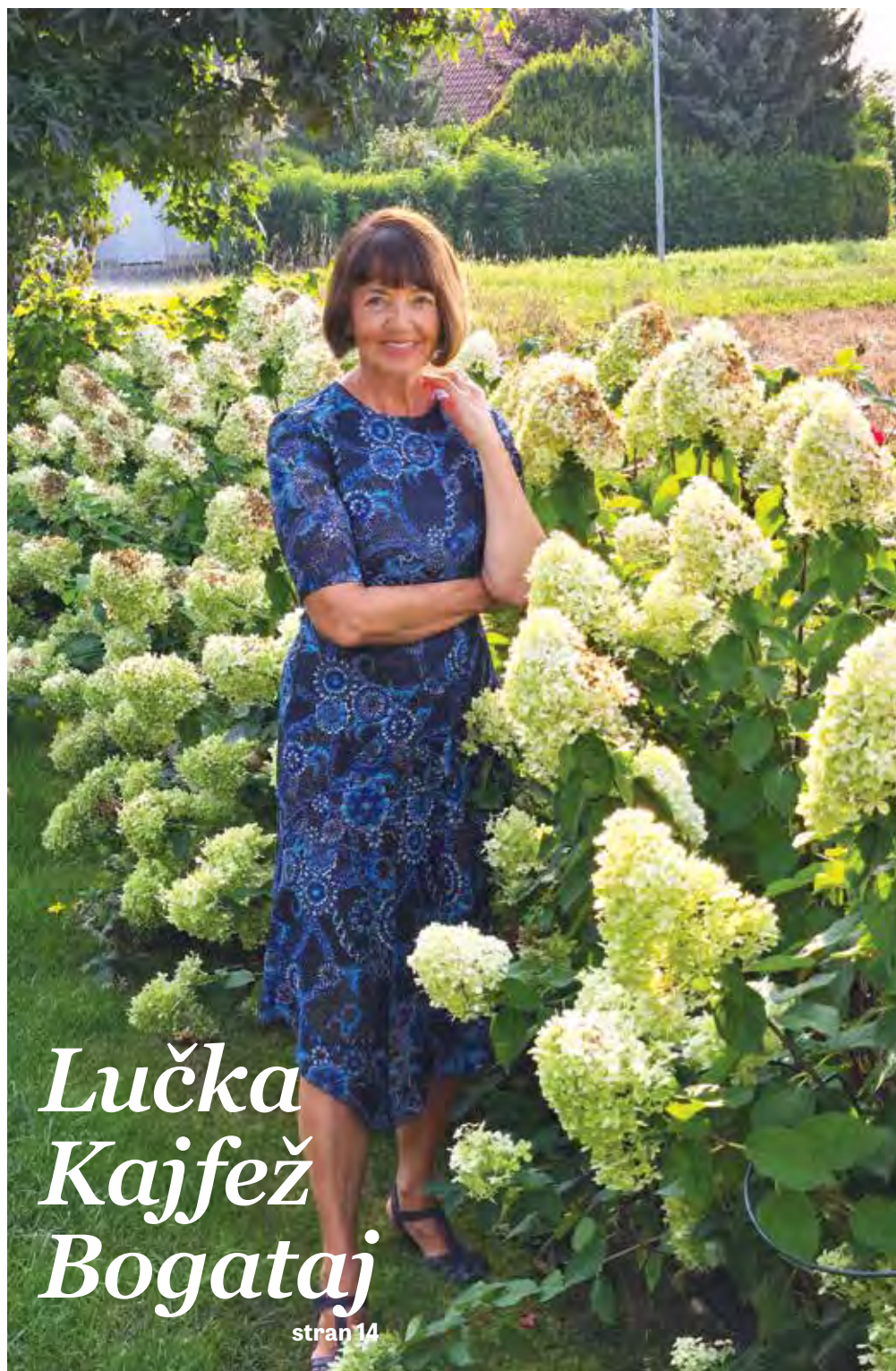




stran 10



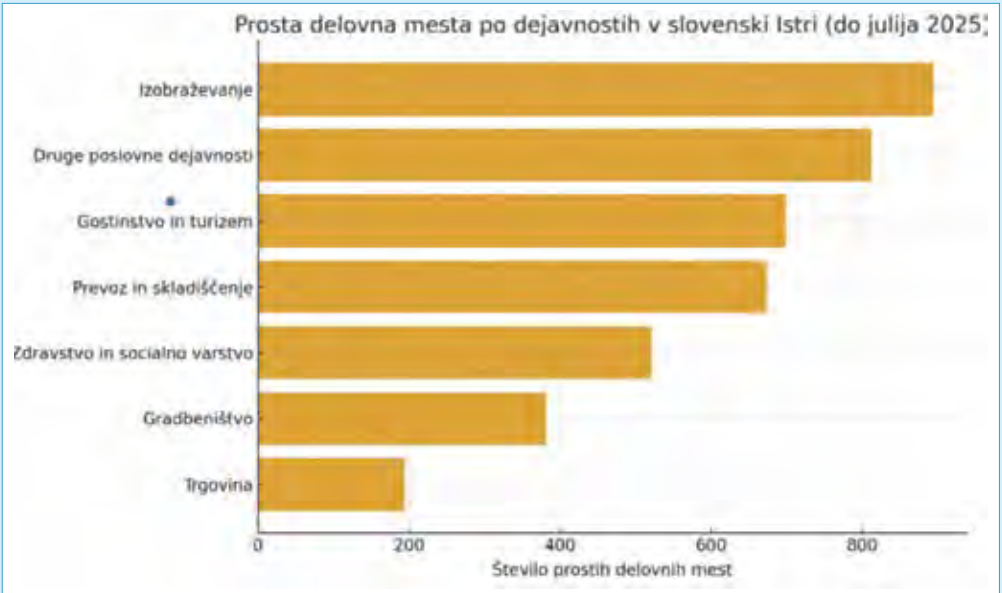


TOMAŽ
PEROVIČ

Obstajajo stvari, ki nam grenijo življenje, a se jim lahko izognemo. Če nas jezi poletna avtomobilska gneča, se lahko usedemo na motor in kolone nam ne pridejo do živega. Če nam gredo na živce neumni, nesramni, celo podli komentarji pod fb novicami, jih pač ne prebiramo. Če nas obkladanja med politiki in napol politiki z Mussoliniji, Hitlerji, obešanci in podobnim žalostijo, se jim pač izognemo. Še informativnih oddaj na televiziji ali novic nasploh nam ni treba spremljati, če nočemo. S tem ne rešimo težav, se jim pa lahko izognemo. Obstajajo pa take, ki se jim ne moremo izogniti. Mislim, da je eden od najbolj pomembnih občutkov občutek varnosti in bistven del tega občutka je tudi stabilnost. Sprememb na sploh ne maramo, še posebej, če se zgodijo hitro in nepričakovano. Danes dobimo nove davke, si skladno s tem organiziramo življenje in posel in politika nam jih ponovno spremeni čez mesec dni. Dobimo obvezno božičnico, eni se je veselijo, drugi bentijo, a eni in drugi se medtem skušajo prilagoditi novim pravilom, po enem tednu pa tudi to ni več zagotovo. Kako jemati igro zares, če nekdo ves čas spreminja pravila? Kako jemati zares nekoga, ki nam ves čas spreminja pravila igre?

Težko ali nikakor.

NAJBOLJ ISKANI V SLOVENSKI ISTRI



Do konca julija 2025 je bilo v slovenski Istri objavljenih več kot 4.000 prostih delovnih mest, največ na področju izobraževanja, kjer so delodajalci iskali kar 894 novih sodelavcev. Povpraševanje je tako za učitelje v osnovnih kot tudi srednjih šolah – največ po predmetnih učiteljih v osnovni šoli, zlasti za naravoslovne predmete, veliko pa je tudi potreb po učiteljih razrednega pouka ter vzgojiteljih. Na drugem mestu po številu razpisanih mest so se znašle druge raznovrstne poslovne dejavnosti (812), kamor sodijo predvsem storitvene dejavnosti in začasna dela. Visoko na seznamu sta tudi gostinstvo in turizem (699), kar ne preseneča, saj je Istra v poletnih mesecih ena najbolj obremenjenih turističnih regij v državi, ter prevoz in skladiščenje (674), kjer je povpraševanje povezano z logistiko in razvo-

jem pristaniške dejavnosti v Kopru. Med bolj iskane sektorje spadata tudi zdravstvo in socialno varstvo (521), kjer primanjkuje medicinskih sester, zdravnikov in socialnih delavcev, ter gradbeništvo (381), ki ostaja ena izmed kronično kadrovsko podhranjenih panog. Nekoliko manj prostih mest je bilo razpisanih v trgovini (194), a tudi tam delodajalci težko najdejo ustrezno delovno silo. Podatki kažejo na izrazito potrebo po delavcih v javnem sektorju, turizmu in logistiki, kar odraža tako lokalne posebnosti kot širše gospodarske trende v državi. Konec avgusta 2025 je bilo v evidenci brezposelnih oseb na področju slovenske Istre prijavljenih 1.942 oseb. V primerjavi s prejšnjim mesecem je to nekoliko višja številka.

Milica Golijanin

REKORDI

Portorož in Piran je čez poletje obiskalo 260.000 gostov, ki so ustvarili več kot 900.000 prenočitev. Ob rekordni obiskanosti v poletni turistični sezoni posebej izstopa junij, ko so turistični delavci zabeležili kar 14 odstotkov več prenočitev kot lani. Do konca avgusta so v občini našteji skoraj 1,5 milijona prenočitev, s čimer so presegli lanske rezultate, so še navedli.

Časopis in spletni portal OBALApplus® sta vpisana v razvid medijev Ministrstva za kulturo pod zaporedno številko 2216. ISSN 2670-4609. Izdajatelj MBM MEDIA d.o.o., Portorož. Distribucija preko Pošte Slovenije v gospodinjstva občin Ankaran, Koper, Izola in Piran. Število izvodov 27.200. Uredništvo: Pristaniška 14, 6000 Koper, urednistvo@obalaplus.si. Oglaševanje: marketing@obalaplus.si. Odgovorni urednik Mauro Belac, mauro.belac@obalaplus.si. Urednik Tomaž Perovič, tomaz.pерович@obalaplus.si. Člani uredništva: Boris Šuligoj, Bojana Leskovar, Nataša Benčič, Dorjan Marušič, Manca Hribovšek, Sašo Mejak, Katja Pegan, Eva Branc, Andreja Comino, Milica Golijanin, Andreja Čmaj Fakin, Nataša Fajon in Petra Mežnarc. Oblikovanje Emigma d.o.o. Prelom tiskane izdaje Tedy Grbec, GT-design d.o.o. Urejanje spletnega portala Elvis Dobrilovič. Stališča avtorjev prispevkov ne izražajo nujno stališč uredništva. Za točnost podatkov v podpisanih vsebinah odgovarjajo avtorji oz. naročniki objav. Avtor nepodpisanih vsebin je uredništvo. Promocijska sporočila in naročene objave so ločena od uredniških vsebin in označena z oznako ©. Datum izida 24. september 2025. Strani s podnaslovom OBALApplus AKTUALNO sofinancira Ministrstvo za kulturo RS.



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

SANACIJA

Trenutno poteka sanacija poti, ki vodi v Mesečev zaliv in bo trajala do 15. novembra. Cilj del je omogočiti varen dostop obiskovalcem parka, pot pa v trenutnem stanju ni varna. 'To je sanacija, ki jo izvajamo za obiskovalce. Zaradi tega jih prosimo, da počakajo, dokler pot ponovno ne bo odprta, lepa in varna za vse,' so dodali iz Krajinskega parka. Takšna vrsta sanacije na poti do Mesečevega zaliva do zdaj še ni bila izvedena. Doslej so bile po potrebi opravljene manjše sanacije, tokrat pa bo pot dobila povsem nov videz. Do Mesečevega zaliva vodijo predvsem naslednje alternativne poti: iz Fiese, kjer urejena pešpot vodi ob obali in čez klife do zaliva; iz Portoroža, kar je daljša, a prijetna sprehajalna pot, ki se poveže s potjo iz Fiese; ter iz centra Strunjana čez soline in klife, ki ponuja razgleden in naravi prijazen sprehod. Obiskovalci naj se držijo teh poti, saj so ne le varne, temveč omogočajo tudi uživanje v čudoviti naravi in edinstvenih razgledih tega območja.

OD BUDVE DO PIRANA



Na glavni pomol v Piranu je po enajstih dneh plovbe prispel Niko Milharčič s sopotnikom, ki je s štirimetrimskim električnim čolnom na sončno energijo preplul več kot 700 kilometrov Jadranskega morja. Ekipa domačih entuziastov je več kot desetletje vlagala znanje, čas in srce v mali 4-metrski čoln, ki morske milje premaguje na sončno energijo, razvijajo pa tudi vetrni in nihajni generator. eFish ni tekmovalna dirka, temveč posebna pot preko Jadrana, štirje metri inovacije, entuziazma, potrpežljivosti in več kot desetletja razvoja. Cilj je opozoriti na pomen ekologije in trajnostnih oblik mobilnosti, ki so ključne za prihodnost.

NARAVA NI INSTAGRAM

Na divjih plažah Pirana in okolice se pojavlja vse več kamnitih stolpcev, ki jih posamezniki zlagajo za fotografije ali kot podpis svojega obiska. "A narava ni Instagram studio in takšno početje ima posledice," so opozorili iz Strunjana. Kamni v naravi niso dekoracija, temveč imajo pomembno vlogo. Ščitijo tla pred erozijo, zadržujejo vlago in nudijo zavetje številnim drobnim organizmom. Premikanje kamnov ruši ta občutljiva mikroskopska življenjska okolja, stolpiči iz kamnov pa spreminjajo značaj naravnega prostora in pogosto spodbujajo množično posnemanje, kar še dodatno obremenjuje naravo. "Če potrebujemo dokaz, da smo bili tam, se vprašajmo, ali res obiskujemo naravo zaradi nje same ali zaradi objave na socialnem omrežju? Narava ne potrebuje našega podpisa," so še dodali.



Urbanistične igre brez meja

Celo župan Andrej Korenika bi bil vesel, če ne bi gradili neprimerne kolosa na Kaštelu v Portorožu, zato zdaj predlaga garažno hišo Valeta.



Sodišča se bodo verjetno še dolgo ukvarjala s portoroškimi urbanističnimi rebusi, ugankami, komedijami in tragedijami. Minule tedne je prišlo na področju urejanja prostora v Portorožu (piranski občini) do presenetljivega zasuka, vsaj kar se garažnih hiš tiče. Potem ko župan Andrej Korenika na začetku mandata ni nameraval zgraditi nobene garažne hiše, bi v zadnjem letu očitno rad pripravil vse potrebno za vsaj dve: eno v Portorožu in drugo (to ni ravno strogo varovana skrivnost) na Fornakah. Toda želje so eno, nerodno urejanje prostora pa drugo.

Še največji preobrat se je zgodil sredi Portoroža na območju Kaštela. Tako je novinarjem povedal župan Andrej Korenika na tiskovni konferenci v občinski palači: »Ker se načrti za uresničitev poslovne stavbe in garažne hiše Kaštel zapletajo in je vprašanje, kdaj jih bodo sodišča rešila, sem morda teh zapletov v Portorožu celo vesel, ker niti sam nisem bil največji zagovornik gradnje tistega kolosa, ki bi ga tam zgradili, zato skušamo zdaj uresničiti drugi neuresničeni občinski podrobni prostorski načrt za garažno hišo in stanovanja pod Valetom. Tam bi lahko zgradili do 500 parkirnih mest in 63 stanovanj. Celoten

poseg ocenjujemo na 80 milijonov evrov. To je prevelik zalogaj za občino. Hkrati smo dobili ponudbe podjetnikov, da bi bili pripravljeni izpeljati projekt, zato smo najprej sprejeli v mojem kabinetu (potem tudi na občinskem svetu podprli, dodaja avtor) odločitev, da ne bomo gradili garaže in stanovanj v javno-zasebnem partnerstvu, pač pa bomo prodali dober hektar veliko zemljišče pod Valetom, ki so ga izvedenci ocenili na 6,7 milijona evrov. Ceneje tega zemljišča ne nameravamo prodati, prepričan sem, da je zemljišče vredno še več.«

NA KAŠTELU SE JE ŠE BOLJ ZAPLETLO

Če si je celo župan premislil in ugotovil, da tako velik kolos na Kaštelu ne bi bila dobra rešitev za Portorož (na kar so Portorožani sicer ves čas glasno opozarjali), potem bi si tudi občinski svetniki lahko privoščili spremembo OPPN, ki bi omogočala veliko bolj sprejemljivo in premišljeno gradnjo na Kaštelu. O tem smo vprašali župana Korenika, ki je pritrdil, da možnost spremembe OPPN obstaja, da pa se zavedajo možnosti uveljavljanja odškodnine lastnikov zemljišča, zato to možnost še preučujejo.

Glede Kaštela je prišlo do zanimivega in še večjega zapleta, kot je bil. Na javni dražbi

je ponujena občinska zemljišča ob Kaštelu izlicitiralo podjetje FH Invest v lasti družine Vejsila Hota za 2,5 milijona evrov. Po uspešno zaključeni dražbi pa občinski svet ni želel skleniti pogodbe o nakupu z Vejsilom Hotom. Ta je občino tožil in sodišče mu je dalo prav. Ko je občina Hotu v poletnih mesecih izstavila račun za 2,5 milijona, pa ga Hotovo podjetje ni plačalo, zato so v občini prepričani, da je dokončno odstopil od nakupa, vendar Hot to odločno zanika. Trdi, da so zaplet povzročili na občini in da se bodo o tem še trdo pogajali, prav gotovo preko sodišč, zato Andrej Korenika upravičeno pričakuje še veliko pravnih zapletov.

Čeprav imajo nekateri Portorožani in občani tudi proti garažni hiši Valeta obilo pripomb, pa je ta projekt vsaj pravno manj zapleten in zahteven od tistega, ki je zastavljen na Kaštelu. Pod križiščem Valeta so namreč pred kakimi 90 leti v dolino (kjer še ni bilo hiš) odvrgli veliko izkopanega materiala, nastalega ob odkopu useka Valeta. Kdor koli bo tu gradil veliko garažo in 63 stanovanj, bo moral najprej odpeljati na tisoče tovornjakov zemljine. Po vsej verjetnosti tega ne bo mogel početi med hišami na območju Senčne in Letoviške poti (v zaprti dolinici za Avditorijem Portorož), pač pa se bo dela moral lotiti z vrha, kjer pa je teren zelo strm in verjetno tudi ne najbolj stabilen, zato poseg inženirsko ne bo enostaven in poceni. Tudi prostora za odlaganje izkopanega fliša v občini ni ravno veliko. Kupec parcele bo verjetno prej dobro premislil, koliko milijonov bo moral investirati, da bo imel potem tudi milijonske dobičke od dragih parkirnih mest in še dražjih stanovanj.

Inženirji trdijo, da bi se tehnično dalo odkopati zemljinu z vrha in z vrhnje strani graditi kolos pod Valetom. Za mesto bi bilo dobro tudi to, da bi bil vhod v garažo in izhod iz nje z vrha, torej neposredno iz križišča Valeta, ob katerem bi po dokončanju garažne hiše lahko uredili tudi lepo razgledno ploščad. Poleg tega bi se velik del prometa na ta način zadržal zunaj središča kraja. Hkrati bi bila garaža le kakih 500 metrov od središča Portoroža.

NA VALETI BI MORALI GRADITI ZA DOMAČINE

Nekateri politiki (predvsem opozicijski občinski svetniki) odločno nasprotujejo prehitri in premalo premišljeni prodaji občinskega zemljišča. Predlagajo, naj občina zemljišča nikakor ne proda. Lahko sicer dovoli zasebnemu podjetju gradnjo garaže, vendar bi si morala v njej zagotoviti vsaj določeno število javnih parkirnih mest, da bi imela občinska uprava vpliv na cenovno politiko, saj bi predraga parkirišča odganjala turiste in kupce storitev v Portorožu. Predvsem pa so v opoziciji zelo kritični do gradnje razkošnih in dragih stanovanj za vikende (za nepremičninske naložbe). »V občini so razprodali že vse preveč premoženja za takšne nepremičninske naložbe in turistična stanovanja, kar usodno vpliva na kakovost bivanja vseh v občini. Hkrati primanjkuje parcel in stanovanj za mlade družine oziroma za stalne prebivalce, ki jih tovrstna nepremičninska logika izrinja iz domačega kraja, kraj pa spreminja do onemoglosti,« je ocenil svetnik iz Civilne iniciative Piran Davorin Petaros, ki meni, da bi morala stanovanja ob garaži občina nameniti stalnim prebivalcem, zato je prodaja za občino dragocenega zemljišča velikim kapitalskim vlagateljem zanj sporna. Garažna hiša bi sicer omogočila, da bi odpravili parkiranja ob portoroški dvop-

asovnici. Pridobili bi nujne površine za primernejšo kolesarsko pot (zdaj so kolesarjem namenili del ceste med avtomobilskim voznim pasom in parkiranimi avti). Poleg kolesarjev bi bilo več površin še za skiroje in rolerje ter seveda pešce. Središče Portoroža bi postalo bolj urejeno. Takšno garažno hišo bi morala občinska oblast zagotoviti že zdavnaj. Prav tako ni jasno, zakaj ni spodbudila gradnje še katere druge, manjše garaže sredi kraja, saj je nekaj lastnikov zemljišč že imelo načrte zanje.

ŠE ENA GARAŽA NA FORNAČAH?

Drugo garažno hišo bi občina gradila pred Piranom, blizu sedanje na Fornakah, čeprav poznavalci urejanja prostora trdijo, da bo morala občina prej sprejeti občinski prostorski načrt. Za Fornake je bil 2006 (v času županje Vojke Štular) sprejet lokacijski načrt (OPPN) Piranska vrata, ki pa so ga kmalu po prihodu župana Tomaža Gantarja preklicali, da so lahko zgradili obstoječo garažno hišo Fornake. Za novo garažno hišo bo torej treba prej sprejeti OPN. Ta OPN bi morala občina začeti pripravljati že pred skoraj 20 leti, vendar ji to nikakor ni šlo od rok. Zakaj je v Piranu tako težko sprejeti OPN? Vsi vedo, da je brez urejenih prostorskih načrtov lažje špekulirati s prostorom in ribariti v kalnem. Sedanji župan se je šele dobro leto pred koncem mandata odločil pospešiti priprave in dokumentacijo, ki bi omogočila sprejetje OPN. Način, s katerim se je tega lotil, pa ni pravi, mu očita stroka. Trdi, da javnost ni primerno vključena v pripravo osnutka novega OPN in da je že več deset resnih pripomb na tak osnutek priprave. Če bo na zastavljeni postopek

BORIS
ŠULIGOJ



piranska občinska uprava dobila pozitivna mnenja vseh soglasodajalcev in odgovorila na številne dileme javnosti, potem bo iz tega poizkusa morda še kaj. To bomo videli že čez nekaj mesecev. V nekaterih državnih službah so že dali vedeti, da ne bo šlo tako enostavno. Če pa do konca oktobra 2026 OPN ne bo sprejet, se bo v občini šele zares zapletlo, saj se bodo potem ustavile vse izdaje gradbenih dovoljenj. Nič kaj spodbudno ni, da je občinska prostorska politika v nesoglasju celo z ministrstvom za naravne vire in prostor.



Bomo imeli mir pred mladimi skuteristi?

Prvi ukrepi so že sprejeti.

Ali bo sledila tudi sprememba zakonodaje?



Ko se je avgusta na naše uredništvo obrnil zaskrbljen občan z opozorilom glede vedenja mladostnikov na skuterjih v koprskem mestnem jedru, se je odprla prava pandorina skrinjica. Eno najpogostejše uporabljenih prevoznih sredstev v priobalnih mestih, kjer so poletne prometne gneče že stalnica, so skuterji in mopedi, a tokrat so v javnost stopili kot resna težava. Vožnja po neprimernih površinah, neuporaba zaščitnih čelad, vožnja po zadnjem kolesu, vožnja brez ustrezne kategorije vozniškega dovoljenja ter objestna ali neodgovorna vožnja, ki lahko vodi v prometno nesrečo, so med najpogostejšimi prekrški, ki jih navaja policija. Zakon in prometna znaka na začetku Verdijeve ulice ter pred Titovim trgom jasno določata, da gre za peš

cono, po kateri je vožnja z motornimi vozili – vključno z mopedi in skuterji – izrečno prepovedana. Prebivalci Verdijeve ulice v Kopru se s to težavo spopadajo že vrsto let, še posebej v poletnih mesecih, zato smo se 5. septembra odločili preveriti, ali ljudje pravila dejansko spoštujejo. Čeprav je bil trg tisti dan poln turistov, to voznikov ni odvrnilo, da bi si pot skrajšali, številni med njimi pa hitrosti niso prilagodili. Tako smo med 11. in 13. uro na Verdijevi ulici in Titovem trgu zaznali skoraj 20 kršitev. Mestna občina Koper je kmalu zatem uvedla prvi ukrep: od 15. septembra na

Titovem trgu delujeta dve kameri z najnovejšimi sistemi, ki snemata registrske tablice in tako omogočata identifikacijo kršiteljev. Kazen za vožnjo po peš coni znaša 200 evrov, trenutno pa poteka preizkusno obdobje. Še vedno pa ostaja odprto vprašanje, kako bodo nadzorovali tiste, ki vozijo brez registrskih tablic.

KORAK DLJE: IZZIVALNA MLADOST PROTI ORGANOM REDA

Kmalu po objavi posnetkov s Pristaniške ulice sta v javnost prišla še dva videoposnetka, ki pričata o nesprejemljivi in skrajno nevarni vožnji. V enajstih sekundah, ki jih je mladi voznik posnel in nato objavil na družbenih omrežjih, je razvidno prehiteno prebivanje policijskega vozila, vožnja po pločniku in številne druge kršitve. Na policiji so potrdili, da so tudi sami pridobili omenjene posnetke in da bodo v zvezi s tem sprejeli ustrezne ukrepe. Ob tem so okrepili nadzor, v zadnjem obdobju pa smo lahko zasledili tudi več primerov zaseženih predelanih mopedov, kar predstavlja drugo plat tovrstne problematike.

25-KE S HITROSTJO TUDI DO 100 KM/H

»Lahko motorno vozilo in moped, katerega konstrukcijsko določena hitrost ne presega 25 km/h, sme voziti v cestnem prometu otrok od 12. do 14. leta starosti, ki ima pri sebi kolesarsko izkaznico, in oseba,



ki je starejša od 14 let.« Tako določa zakon. Kaj pa, ko mopede predelajo in jim hitrost povečajo tudi do trikrat? S tem vprašanjem se v slovenski Istri pogosto srečujemo. Najstniki, željni zabave, jo pogosto iščejo v prometu, v divji vožnji, ki je nevarna ne le zanje, temveč tudi za vse ostale udeležence. Tako so sredi septembra piranski policisti v postopku obravnavali 17-letnega voznika mopeda iz okolice Pirana. Ker so posumili, da moped presega konstrukcijsko dovoljeno hitrost, so odredili izredni tehnični pregled. Ta je pokazal, da je vozilo doseglo kar 99,9 km/h. Policisti so moped zasegli, zoper mladoletnika pa vložili obdolžilni predlog. Da je predelava skuterjev in mopedov

»moderna« med srednješolci, smo izvedeli v neformalnem pogovoru z 20-letnim Koprčanom. »Hitrejši kot je skuter, večja 'faca' si v družbi. To je tako kot pri avtih,« pravi. Med razlogi pa mladi izpostavljajo tudi to, da pogosto ni druge zabave, da manjka zabavnih programov in prostorov, kjer bi se lahko družili. Močan vpliv bi morali imeti vsekakor starši, na katere opozarjajo tudi iz policije, naj nadzorujejo svoje otroke in jim postavijo meje.

ŽUPAN PREDLAGA SPREMEMBO ZAKONA

O omenjeni problematiki se je župan Mestne občine Koper, Aleš Bržan, v preteklem obdobju sestal s predstavniki redarstva, policije in sodstva. Iz pogovora so ugotovili, da je obstoječa zakonodaja neprimerna in potrebuje nujno spremembo. Tako je župan ministrici za infrastrukturo, Alenki Bratušek, poslal poziv, v katerem predlaga spremembo zakonodaje, s katero bi ukinili kategorijo vozil z največjo dovoljeno hitrostjo 25 km/h oziroma jih izenačili s kategorijo koles z motorjem. Tako teh mopedov in skuterjev ne bi mogli več voziti otroci, mlajši od 16 let. Ostaja še odprto vprašanje, ali bodo zaradi svojega ravnanja ponovno kaznovani tudi tisti, ki skuterje uporabljajo zgolj za prevoz iz bližnjih krajev v Koper, na trening ali v šolo.

MILICA
GOLIJANIN



OBALA
Časopis in portal
za slovesko Istro **plus**

Imate dejavnost? Si želite novih strank, več kupcev vaših izdelkov ali več naročnikov vaših storitev? Tukaj je pravi prostor za vas! Vaš oglas bo vsak mesec dosegel **27.200** gospodinjstev v slovenski Istri! Pišite nam na **marketing@obalaplus.si** in predstavili vam bomo prednosti oglaševanja v časopisu in na spletnem portalu **www.obalaplus.si**

Vsi dogodki na enem mestu.

Obišči www.obalaplus.si/dogodki

V SPARU PRIŠPARAŠ

Z IZDELKI KAKOVOSTNE ZNAMKE SPAR

Prihranite z izdelki kakovostne znamke SPAR. Ti so v primerjavi z izdelki priznanih blagovnih znamk cenovno ugodnejši, njihovo kakovost pa redno preverjajo priznane slovenske inštitucije za preverjanje kakovosti.



ZA VEČ
INFORMACIJ
ODČITAJTE
QR KODO.

SPAR

SPAR SLOVENIJA d.o.o., Ljubljana, Letalska cesta 26; www.spar.si

AVDITORIJ PORTOROŽ - PORTOROSE
MORJE DOŽIVETIJ / UN MARE DI EMOZIONI

12.10. ob/alle 10.30
Lutkovna predstava za Abonmajček Mini in izven
Spettacolo di marionette per l'Abbonamento Mini
e fuori abbonamento

**Medved
in mali
L'orso e
il Piccolo**

A

18.10. ob/alle 19.30
Komedijska v bosanskem jeziku
Commedia in lingua bosniaca

MIRNA BOSNA

UNA BOSNIA TRANQUILLA

A

17.10. ob/alle 19.30
Piranski glasbeni oder / Palcoscenico musicale di Pirano
Konzert / Concerto

NIET
Izštekanj
& Vijolice

T

21. - 26.10.
Filmski festival / Festival del cinema

**28. Festival
slovenskega filma
Portorož** Festival del cinema
sloveno Portorose

A G

28.10. ob/alle 19.00
Konzert / Concerto

Elvis Šahbaz

M

29.10. ob/alle 19.00
Konzert / Concerto

One Cupcake Away

**Unplugged at
MEDIADOM**

5.0



VSTOPNICE/BIGLIETTI
www.avditorij.si

Attività' del deputato Felice Ziza e delle CAN

IL PRESIDENTE MATTARELLA IN VISITA A CAPODISTRIA



Il Collegio dei nobili: un progetto guidato congiuntamente dal deputato Felice Ziza e dalla CAN Costiera

All' insegna delle Comunità nazionali e della loro tutela nei rispettivi paesi di residenza. È trascorsa così l'11 settembre la visita a Capodistria del presidente della repubblica italiana Sergio Mattarella. Fortemente voluta dalla CNI, è stata possibile principalmente grazie all'impegno del deputato Felice Ziza e del Presidente della CAN Costiera, Alberto Scheriani. Assieme alla propria omologa slovena Nataša Pirc Musar, Mattarella è stato attorniato dal calore della cittadinanza sin dal suo arrivo in città. Ha avuto modo di sancire la riapertura del Collegio dei Nobili, austero palazzo, da oltre quattro secoli fulcro dell'istruzione per famiglie blasonate e non, oggi prestigiosa sede della Scuola elementare e del ginnasio italiani. Gli importanti ospiti

hanno posto fine al capitolo del suo restauro. Dopo quasi due anni torna a svolgere il ruolo che ha svolto quasi sempre nella sua storia: educare le nuove generazioni. Quanto sia rimasto caro a chi lo frequentato lo si è potuto evincere dai volti commossi degli ex allievi, convenuti anche per salutare di persona il capo dello stato italiano. Hanno potuto conoscere il complesso lavoro che sta a monte della paziente ricostruzione, dalla pianificazione dei mezzi necessari, quasi 10 milioni di euro, alla progettazione e alla realizzazione dei lavori. Un'azione congiunta presso il ministero dell'istruzione svolta dal deputato Felice Ziza, le CAN costiera e comunale per giungere alla riapertura di aule, palestra, museo scolastico in una cornice moderna e funzionale. Il presidente italiano ha potuto visitare i vani e rendersi conto della storia e della tradizione che emanano. Primo a porgergli i saluti istituzionali nel giardino della scuola è stato il presidente della CAN Costiera, Alberto Scheriani. Dopo la cerimonia all'interno e lo spettacolo offerto dai bimbi nella palestra, Mattarella ha raggiunto la sede di RTV Capodistria, dove dirigenti e dipendenti gli hanno illustrato storia, ruolo e problemi delle emittenti in lingua italiana. A piedi, quindi, ha raggiunto Palazzo Gravisi Buttorai, sede della CAN e della Comunità degli Italiani capodistriani. Qui ha incontrato i vertici della CNI al gran completo. Ha avuto parole d'elogio per le attività della CNI e per i suoi sforzi volti a mantenere in vita lingua e cultura italiane nel

territorio storico dove vivono gli italiani. Anche le ultime tappe capodistriane sono state molto cordiali e ricche di contenuto. In Comune è stato accolto dal sindaco, Aleš Bržan, e dai consiglieri municipali. Ha definito indimenticabile la visita e le ore passate in due giorni con la presidente slovena, che ha chiamato con l'appellativo di amica. A Palazzo Pretorio ha firmato il libro degli ospiti importanti. Un ringraziamento agli ospitanti è giunto anche dalla presidente slovena Pirc Musar. Andando a ritroso nel tempo ha sottolineato come Capodistria sia sempre stata un centro di cultura e istruzione, tanto da valerle il titolo di "Atene dell'Istria". Inaugurando il ristrutturato Collegio dei Nobili, lo stato sloveno ha voluto affermare con decisione che sostiene la multiculturalità di Capodistria e come il progetto voglia essere un contributo al dialogo tra le componenti storiche della capitale dell'Istria. La scuola appena riaperta non arricchirà soltanto la Comunità italiana, ma anche le altre che formano la città. La presidente slovena ha voluto ricordare anche i personaggi che hanno lavorato a lungo, con convinzione, per la collaborazione tra popoli e nazionalità. Tra questi ha citato espressamente il compianto Roberto Battelli, per lunghi anni deputato al Parlamento di Lubiana, che si è adoperato per la tutela dei diritti della CNI e per lo sviluppo dei rapporti con l'Italia. Anticipando la visita alla diocesi e le polemiche sulla restituzione a Pirano della Pala del Carpaccio, Mattarella ha rilevato che l'opera rappresenta una profonda interconnessione tra la storia e la cultura italo-slovene. Poi sul sagrato della chiesa l'accoglienza del vescovo, mons. Peter Štumpf, la visita in duomo e alle sue bellezze artistiche, tra le quali altre opere del Carpaccio. Omaggio particolare al monumentale organo, che è stato suonato in onore dell'importante ospite.



€

COMUNITA' NAZIONALE ITALIANA- MANTENERE LA CALMA, FAVORIRE IL DIALOGO

Il Comunicato stampa firmato dal Presidente della CAN Costiera, Alberto Scheriani

“ Come Presidente della Comunità autogestita Costiera della Nazionalità Italiana desidero rivolgere un appello a tutti gli appartenenti della Comunità Nazionale Italiana e a chiunque sia coinvolto nelle dinamiche della stessa: è importante mantenere la calma, favorire il dialogo e non lasciarsi trascinare da eccessi o contrapposizioni sterili. Agli episodi che si sono verificati ultimamente occorre rispondere con responsabilità e buon senso, ricordando l'importanza del confronto sereno ed il rispetto reciproco. L'impegno di tutti deve andare nella direzione della collaborazione, costruendo un clima che restituisca forza alla nostra Comunità, poiché questa sta proprio nella capacità di unire, non di dividere. Al contempo, ritengo fondamentale operare, lavorare, discutere e decidere in piena trasparenza, a porte aperte, anche garantendo la partecipazione del pubblico alle riunioni e ai momenti decisionali. Ciò inevitabilmente implica anche il rispetto di regole di comportamento adeguate da parte dei presenti, perché solo in un contesto di correttezza reciproca è possibile condividere idee e costruire un autentico dialogo. La vita della nostra Comunità deve rimanere uno spazio accessibile, in-

clusivo e trasparente. È importante ricordare il principio essenziale che definisce le nostre Comunità nazionali autoctone: il diritto di autogestione. Queste hanno il diritto di agire in autonomia, definendo liberamente il proprio percorso politico-sociale senza condizionamenti o ingerenze. Il diritto all'autogestione rappresenta non soltanto una garanzia di libertà organizzativa, ma anche un riconoscimento della dignità e della specificità storica e culturale della nostra Comunità. Autogestirsi significa poter decidere in modo indipendente le priorità, gli obiettivi e le modalità di sviluppo della vita comunitaria, tenendo conto delle esigenze reali dei propri membri e delle sfide che il contesto sociale e politico ci pone davanti. Tuttavia, a questo diritto

si accompagna un dovere altrettanto importante: quello di esercitare la nostra autonomia con senso di responsabilità, spirito di democrazia, trasparenza e rispetto delle regole comuni e del quadro normativo. Solo così l'autogestione può tradursi in uno strumento autentico di partecipazione e crescita collettiva, capace di rafforzare il tessuto comunitario e di trasmettere ai più giovani il valore di appartenere a una realtà viva, coesa e consapevole della propria missione. In conclusione, desidero esprimere rammarico e sincera preoccupazione per il progressivo allontanamento dei soci, soprattutto dei più giovani, che sempre meno si avvicinano alla Comunità. È motivo di tristezza constatare come altri, di fronte alla situazione attuale, stiano scegliendo di abbandonarla. Questa tendenza ci interpella e ci responsabilizza tutti: occorre ritrovare al più presto la fiducia, la serenità e l'apertura che hanno sempre contraddistinto la nostra Comunità” ha scritto nel suo comunicato il Presidente, Alberto Scheriani.

FIRMATI I CONTRATTI CON GLI IMPRENDITORI

Tra agosto e settembre hanno preso forma i contratti legati al concorso per imprenditori della regione, promosso dalla CAN Costiera. Il Presidente, Alberto Scheriani, ha sottoscritto con i partecipanti al bando i contratti di finanziamento dei loro progetti, ritenuti fattibili una commissione d'esperti, formata anche da funzionari del Ministero per gli affari economici. Come spiegato dal responsabile dei progetti stessi, Massimiliano Di Nardo, le adesioni pervenute sono state ben 23, superando ogni più rosea previsione anche perché il tempo a disposizione per depositare i programmi era stato di due settimane. Una sola l'iniziativa che è stata ritenuta non in armonia con le norme del concorso, rivolto ai connazionali, ma anche alle aziende che hanno sede da più di 12 mesi nel territorio nazionalmente misto. Tenendo conto dei mezzi disponibili, la cerchia delle idee sostenute è stata ridotta a 12. A loro sono andati complessivamente oltre 134 mila euro, con la massima sovvenzione possibile di 12 mila 500 euro. Quasi tutte le iniziative prevedevano investimenti superiori a questa cifra. A non essere stati assegnati sono stati poco più di due mila euro. Nel accogliere a Palazzo Tarsia gli imprenditori beneficiari dei contributi governativi, Scheriani ha rilevato “la massiccia partecipazione che dimostra come il tessuto imprenditoriale locale segua le inizi-



ative promosse dalla CAN Costiera e come i suoi sforzi per edificare una base economica della Comunità nazionale italiana stiano andando nel verso giusto”. Ha ringraziato per il loro impegno Di Nardo e tutti gli altri dipendenti dell'Ufficio professionale CAN. I progetti premiati di quest'anno riguar-

dano numerosi campi, alcuni anche inediti come l'edilizia o la sartoria- pelletteria, ma vi saranno cofinanziamenti nella gastronomia, ottica, fotografia, attività subacquee, fisioterapia e consulenza in campo economico. Prossimamente la CAN Costiera lancerà il bando di concorso per i mezzi da assegnare alle istituzioni della CNI, a sostegno dei loro investimenti.

LA CAN COSTIERA SI PRESENTA AL PROGETTO ERASMUS

Nei giorni scorsi la CAN Costiera ha avuto il piacere di accogliere gli allievi dell'Istituto IES Padre Manjón di Granada e del Liceo scientifico Filippo Masci di Chieti, in visita al Ginnasio Antonio Sema di Pirano, nell'ambito del progetto Erasmus+. Gli allievi hanno avuto l'opportunità di conoscere da vicino la Comunità nazionale italiana in Slovenia, visitando la CAN e altre istituzioni, per approfondire le peculiarità del territorio bilingue e i meccanismi di tutela della minoranza italiana. Dopo una breve introduzione alla normativa che

sancisce i diritti della comunità nazionale italiana in Slovenia, sono state illustrate le attività della CAN Costiera, con particolare attenzione alla salvaguardia del bilinguismo, anche grazie all'istituzione dell'ufficio dedicato. Agli studenti sono stati presentati i progetti realizzati e i risultati conseguiti

nei primi anni di operatività. I ragazzi e le loro insegnanti hanno mostrato vivo interesse, soprattutto verso il contesto linguistico, che hanno potuto confrontare con le proprie esperienze in Spagna e in Italia. Hanno così apprezzato la ricchezza del pluralismo linguistico della nostra realtà, riconoscendolo come un patrimonio culturale di speciale valore, degno di conoscenza e tutela.

Na piranske ulice prihaja Maestro

V ponedeljek, 13. oktobra, bodo po ulicah starega mestnega jedra Pirana zapeljala nova električna vozila Maestro, ki sprejmejo do šest potnikov. Storitve bo uporabnikom dostopna vse dni v letu, tudi ob sobotah in nedeljah.



Pravila uporabe Maestrov bodo enaka kot za storitev prevozov z Dostavki. Voznega reda ne bo, temveč bodo uporabniki lahko prevoz naročili po telefonu, vozilo pa jih bo prišlo iskat in odpeljalo do želene lokacije. Tak način zagotavlja večjo prilagodljivost in odzivnost glede na dejanske potrebe.

KJE BO VOZIL MAESTRO?

Medtem ko Dostavko pokriva širše območje Pirana, bo Maestro omejen na smer Fornače–Punta, vključno z Župančičevo ulico, Trgom 1. maja, Zelenjavnim trgom, Partizansko ulico, Trgom bratstva, Prešernovim nabrežjem, Cankarjevim nabrežjem in Dantejevo ulico.



ZAKAJ JE MAESTRO POMEMBEN?

Za mnoge občane so prevozi na klic nepogrešljiva pomoč. Omogočajo jim enostaven dostop do osnovnih življenjskih storitev, kot so obisk trgovine, knjižnice, tržnice, dostop do zdravniških storitev in drugih interesnih točk v mestu. Za težje gibljive pa je taka mobilnost nujna za ohranjanje osnovnega življenjskega standarda in samostojnosti.

BREZPLAČNO ALI PLAČLJIVO?

Vožnje z okolju prijaznimi vozili bodo brezplačne za stalne prebivalce občine Piran, imetnike parkirnih abonmajev za mesto Piran, parkirišče Fornače ali garažno hišo Arze, invalide z enim spremljevalcem ter otroke do 12. leta starosti. Ostali potniki bodo morali za vožnjo odšteti 1 evro.

URNIK V ZIMSKIH MESECIH

- Dostavko: vsak dan **7.00-15.00**
- Maestro: vsak dan **10.00-18.00**

KAKO NAROČITI VOŽNJO?

- Zelo preprosto – pokličite eno od števil
- **031 288 574** ali
- **031 391 992**

Novi digitalni temelji v pristaniški skupnosti



Miran Bordon, vodja Oddelka za razvoj in EU projekte na Upravi Republike Slovenije za pomorstvo pravi, da se že tretjič vrača na začetek. Najprej je diplomiral s temo vzpostavitve nacionalnega sistema za spremljanje pomorskega prometa in ga 2008 s sodelavci vzpostavil ter povezal s sistemom SafeSeaNet pri Evropski agenciji za pomorsko varnost (EMSA). Popolne prenove je bil sistem deležen 2016, ko je Evropa za nacionalne sisteme postavila višje zahteve, 2025 pa je začetek obdobja, ko se pričinja postopna uvedba koncepta Okolja Evropskega okna za pomorski sektor s ciljem zagotovitve enake izkušnje ob najjavah ladij v vseh pristaniških Unije.

Nam lahko poveste, kaj vsebujejo taki sistemi in kaj je bilo do sedaj že postorjenega?

Uprava pri nadzoru pomorskega prometa, spremljanju pristaniškega prometa ter iskanju in reševanju na morju uporablja sistem nadzora, ki temelji na podatkih senzorjev, ter sistem, namenjen najavljanju ladij, ki prihajajo v koprsko pristanišče. Sistem nadzora pomorskega prometa prikazuje in shranjuje podatke o poteh ladij podobno kot sistemi, ki spremljajo promet letal. Vključuje radarsko identificiranje ciljev na morju, video nadzor morja, sisteme za pomorsko radijsko komunikacijo ter podatke številnih meteoroloških postaj. Ko ladja prihaja v pristanišče, je po evropski, mednarodni in nacionalni zakonodaji podvržena številnim obveznostim posredovanja podatkov o potovanju, tovoru, posadki, potnikih, varnosti, zdravju, oddaji smeti, ladijskih gorivih ter načrtu poti državnim organom in izvajalcem pristaniških storitev. Določene podatke mora ladja, preko pomorskih agentov, posredovati najkasneje 72 oziroma 24 ur pred prihodom. Uprava ladjam omogoča posredovanje podatkov preko sistema, namenjenega najavljanju ladij, spletnega portala NEO (Nacionalno enotno okno za pomorski promet). Ta povezuje sistem SafeSeaNet pri agenciji EMSA, e-carine, Schengenski sistem nadzora oseb in druge elektronske sisteme. Sedanji sistem poročanja bo do 2027 prilagojen konceptu Okolja Evropskega okna za pomorski sektor (EMSWe), ki ga predpisuje Uredba (EU) 2019/1239.



Katere so bistvene novosti, ki jih prinaša Okolje Evropskega okna pomorskemu sektorju za deležnike v pristanišču?

Prehod na EMSWe narekuje enotno elektronsko posredovanje podatkov in dokumentacije. V izvedbeni evropski zakonodaji so določena usklajena pravila za zagotavljanje informacij, potrebnih ob postankih v pristaniščih, tako da se isti nizi podatkov lahko sporoči samo enkrat pri vstopu ladje v državo EU in na enak način vsakemu nacionalnemu enotnemu oknu za pomorski sektor. Za izvedbo poenotenja so bili sprejeti številni izvedbeni in tehnični predpisi, standardi ter vzpostavljene skupne storitve pri agenciji EMSA. Uprava bo na novo uvedla skupni evropski vmesniški

modul za medsystemske izmenjavo podatkov z deklaranti (ladjarji, pomorskimi agenti, podatkovnimi posredniki), zagotovila čezmejno poslovanje za subjekte iz tujine in prilagodila spletni vmesnik za najavljanje ladij ter vzpostavila številne povezave med sistemov med državnimi organi in deležniki pristaniške skupnosti. To jesen bo Uprava, skupaj z deležniki, pričela z načrtovanjem izvedbe sprememb in prilagoditev informacijske infrastrukture na Državnem računalniškem oblaku.

Kateri vaši cilji še potekajo sočasno s projektom prilagoditve konceptu Okolja Evropskega okna za pomorski sektor?

Da lahko optimalno razvijamo storitve za pristaniške deležnike, moramo biti širše vpeti v institucionalno in projektno sodelovanje. Pri vzpostavitvi Okolja Evropskega okna za pomorski sektor sodelujemo z Nizozemsko, Španijo, Švedsko, Finsko in Italijo v projektu SEMAS-EMSWe v okviru EU programa Instrument za povezovanje Evrope 2021-2027 - promet, institucionalno pa se naslanjamo na agencijo EMSA, kjer smo njihov partner pri razvoju skupnega okolja za izmenjavo informacij. To širino želimo ohraniti in razvijati ter podpirati področja varnosti plovbe, varovanja morja, regionalnega sodelovanja in prenosa znanja in veščin s področja pomorstva. V prihodnosti si želimo s sofinanciranjem EU investiti tudi kakšno investicijo na področju pomorskih objektov in infrastrukture.

Lučka Kajfež Bogataj

Lučka Kajfež Bogataj (1957) je raziskovalka na področju meteorologije in klimatologije ter velja za eno izmed pionirk preučevanja podnebnih sprememb v Sloveniji. Je članica Medvladnega foruma za podnebne spremembe (IPCC) v Ženevi, soprejemnica Nobelove nagrade za mir 2007 in avtorica več knjig, med njimi *Planet, ki ne raste* (2016).



BOJANA
LESKOVAR



Ob vašem imenu se pojavljajo zelo zapleteni opisi vašega znanstvenega dela. A bi ga lahko opisali bolj preprosto in razumljivo? Kaj pravzaprav raziskujete?

Zelo preprosto povedano je moje raziskovalno delo ves čas vezano na to, kako okolje vpliva na naše dejavnosti, predvsem ozračje in vremenski dejavniki. Na primer: velik del raziskav je bil vezan na vpliv vremena pri kmetijski pridelavi, ukvarjala sem se z vplivom ekstremnega vremena na počutje delovno aktivnih ljudi, najbolj pa me je zaznamovalo raziskovanje, kako bodo podnebne spremembe na dolgi rok spremenile našo naravo, vremenske vzorce, ki smo jih navajeni, in pa vse vidike našega življenja, od gospodarstva, varnosti, zdravja do turizma.

Kaj je vzpodbudilo vaše zanimanje za to področje, bili ste namreč pionirka.

Kot univerzitetna profesorica sem predavala klimatologijo, tako da je bilo kar logično, da se s tem ukvarjam tudi raziskovalno. Res odločilno pa je bilo dejstvo, da se podnebnim spremembam ne moremo nikakor več izogniti in da jih moramo zato razumeti, predvideti in se jim čim bolj optimalno prilagoditi. To je bilo jasno že pred tridesetimi leti. Nekdo v Sloveniji je pač moral biti prvi in biti pionir je naporno, verjemite. Še posebej, če gre za neprijetne ugotovitve in opozarjanje, da moramo spremeniti življenjski slog.

Kaj vas po vseh teh letih raziskovanja še vedno preseneča?

Dve dejstvi me vedno znova presenetita. Prijetno preseneča, kako je temeljna podnebna znanost z modeli že pred desetletji napovedala dvig globalne temperature, ki ga zdaj potrjujejo meritve. Takrat so bile računalniške zmogljivosti neprimerno manjše in o kaki umetni inteligenci ni bilo ne duha ne sluha. Na žalost pa preseneča tudi ignoranca in pomanjkljiva ozaveščenost tako odločevalcev kot politikov. Ob poplavah, neurjih, požarih, vročinskih valovih še vedno poslušamo, da je vse to že od nekdaj tako ali pa gre za cikle, ki se bodo spet prevesili v normalo ...

Katere so bistvene razlike od začetka raziskovanja do danes?

Neprimerno več imamo meritev, napredovale so metode, modeli. Več je tudi razumevanja, kako se obnašajo oceani, ne le ozračje. Znanost zmore več, a žal se to ne odraža v spoštovanju opozoril. Lahko bi celo rekli, da se zaupanje v znanost zmanjšuje. Ironično, res!

Veliko govorimo o podnebnih spremembah, tudi opažamo jih. Ni več letnih časov, ni snega, visoke temperature so v nepričakovanih obdobjih, huda deževja, poplave. Česa pa ne vidimo in ne opazimo, pa je bistveno?

Zaradi dreves res včasih ne vidimo gozda, zato težko sprevidimo, da vseskozi po malem izgubljam varnost. Prehransko varnost, energetska varnost, varnost našega premoženja, naših naložb, celo nacionalno varnost. Kakovost življenja zaradi podnebnih sprememb na žalost upada.

V čem in kako?

Morda kar dva konkretna primera z moje strani. Poletje z dopustom na obali je bil vedno moj najljubši letni čas. Zdaj pa se ga kar malo bojim, ker slabo prenašam vročino in Sredozemlju se kar izogibam. Rada tudi smučam, ampak tehnični sneg je pač umeten sneg. In kje so časi drsanja na Bohinjskem jezeru?

Drug primer je problem vseh nas – dražja hrana, dražje zavarovanje, nove bolezni, ki jih prinašajo komarji, nenehno

spremljanje radarskih slik, ko smo doma ali na izletu. Lahko bi živeli z manj skrbmi!

Nas to ne prepriča, da bi ravnali drugače?

Še ne. Nelagodje še ni tako veliko, podjetja še delujejo s profitom. Kolateralna škoda še ni dosegla ravni ukrepanja. Zdi se, da bomo čakali do zadnjega, ampak potem bo cena mnogo višja, časa za strateški premislek pa tudi manj.

Velikokrat poudarjate interdisciplinarnost. Jo študentje sprejemajo?

Načelno smo vsi za kombinacijo znanj, saj le to vodi v optimalne rešitve, ampak združevanje naravoslovja in družboslovja, na primer, je zahtevno, predvsem pa zahteva sodelovanje in tudi zaupanje v druge stroke. Slovenci smo veliki individualisti, in to za interdisciplinarnost ni dobra podlaga. Pa tudi strokovno "vrtičkarstvo" onemogoča pravo interdisciplinarnost. Težave imamo tudi s šolskimi sistemi, ki premalo poudarjajo prepletanje znanj.

Energetska pismenost. Kaj pomeni in kje se je naučimo?

Pomeni, da razumemo našo rabo energije, predvsem strukturo naše porabe. Pa ne le neposredno rabo, kot je na primer število kilovatnih ur, ki jih porabimo čez dan doma, ampak tudi energijo, ki jo porabljamo posredno, ko potujemo, nakupujemo ali je uskladiščena v hrani. Recimo, da vemo, koliko energije gre v nič, če recimo zavržemo hrano. Drug del energetske pismenosti pa je vezan na ekonomiko in ceno energije. Ljudje močno podcenjujejo dejstvo, koliko denarja namenijo za energetske stroške.

Naučiti bi se morali že v osnovni šoli, pa se ne. Večina ljudi še računa za elektriko ne razume dovolj.



Zmanjšanje ogljičnega odtisa. Zakaj in kako?

Na planetu, ki ne raste, je pač potrebno nekaj več strateškega razmišljanja, kot smo ga imeli v zadnjih desetletjih. Razlogi za zmanjšanje ogljičnega odtisa so strateški, saj gre za zmanjšanje vpliva na okolje, družbo, gospodarstvo in celo na naše zdravje. Ne gre le za zmanjšanje globalnega segrevanja ali zaščito ekosistemov, gre tudi za medgeneracijsko odgovornost in globalno pravičnost. Pomemben je tudi gospodarski vidik, od prihranka stroškov do novih delovnih mest.

Kako? S povečanjem energetske in materialne učinkovitosti, z varčevanjem, z dojemanjem kulture trajnosti, kjer sprememba potrošniških navad in življenjskega sloga vodi v bolj preudarno rabo virov.

Opozarjate na slog današnjih potovanj. Potujemo zato, da fotografije objavljamo na Instagramu.

Potovanja so nujni del odrasčanja in nujna za razumevanje sveta in nas samih, ampak to so stvari, ki so praviloma intimna stvar posameznika. Žal, pogosto služijo bolj našemu postavljanju, da ne rečem napuhu. Potovati dlje in hitreje postaja prestiž, namenjen samemu sebi. Škoda!

Podnebne spremembe, recimo poplave, najbolj prizadenejo, to se je videlo tudi pri zadnjih poplavah v Sloveniji, revnejši del prebivalstva, ki ima tudi najmanj vpliva na podnebne spremembe. Kdo je odgovoren, da se tako malo zavedamo, kaj povzročamo s svojim vedenjem?

Podnebne spremembe so izrazito krivične, tako globalno kot znotraj držav. Najmanj krivi so najbolj ranljivi. Globalno in lokalno smo izgubili občutek solidarnosti in občutek za skupnost, postajamo vse bolj kratkoročni in kratkovidni. Trpljenje najrevnejših se namreč nedvomno sčasoma tudi kot bumerang vrne k vsem.

Se v Sloveniji zavedamo, kaj nam grozi, ali smo izjema?

Slovenci smo razmeroma dobro seznanjeni z okoljskimi problemi, tudi s podnebnimi spremembami, a jih podcenjujemo! Žal tudi mladi. Prav mlada generacija je premalo odločna in glasna, ko gre za njihovo prihodnost.

Kakšne so vaše izkušnje s politiki glede tega?

Včasih politike in podnebne spremembe primerjam s študenti, ki imajo pred sabo težak izpit. Vedo, da je težak, vedo, da se morajo učiti, naloge so znane, formule so na voljo, a se odločijo, da se bodo učili "jutri". Na izpitni dan nekateri naredijo nekaj nalog, a ne dovolj za dobro oceno, drugi se raje poskusijo pogajati za nižje kriterije ali preložitve izpita. Tretji pa preprosto rečejo, da je profesor ali pa kar znanstvena skupnost kriva, ker je izpit pretežak.

Kaj lahko storimo kot posamezniki?

Tri stvari – izobraževanje, pometanje gospodinjstva pred svojim pragom in pa izkoriščanje volilne pravice.

Kaj bi bilo najbolj učinkovito ali je že prepozno? Kako nas lahko preživi planet, ki je vedno enak, nas pa je v

pol stoletja trikrat več?

Težko prenaša pritiske in ti lahko vodijo v nestabilnost fizikalnih procesov na planetu. Govorimo o točkah preloma, kot so hitro spreminjanje vodnega kroga, nenaden upad biotske raznovrstnosti ali ustaljenih vremenskih vzorcev. Možni so hitri in res nepopravljivi procesi v nekaj desetletjih. Tega nas je lahko resno strah.

Ali je naša prihodnost res tako katastrofična kot napovedujejo?

Verjetnost, da zdravimo v nepopravljive okoljske krize, se vsako leto poveča. Pred dvajsetimi leti je bila na primer možnost manj kot 5 %. Zdaj je zagotovo večja.

Vas je kdaj strah prihodnosti?

Odkrito rečeno, da, ampak moj strah se mi zdi naraven in koristen. Predvsem pa me ne paralizira, ko razmišljam o prihodnosti. K sreči prihodnost ni vnaprej določena, nekaj, kar se nam bo zgodilo, ampak nekaj, kar lahko sooblikujemo. Človeške družbe so namreč izjemno prilagodljive in inovativne, sposobne reševati probleme, za katere se zdi, da jih ni mogoče rešiti. Ko spoznajo, da gre zares!

So univerzalne rešitve, ki bi jih vsi podprli in sprejeli?

Univerzalne rešitve so, a jih nikoli ne bo mirno in trezno sprejela potrebna večina. Na primer: za globalni sever in zahod zmanjšanje potrošništva, za globalni jug zmanjšanje rasti prebivalstva. Preprosto se sliši, a ne gre! Človeštvo je zato obsojeno na kolateralno škodo, ki nas bo morda še pravočasno spametovala.

**OBIŠČI NAS
TUDI NA
SPLETU!**

www.obalaplus.si

**VSE, KAR
MORATE VSAK
DAN VEDETI O
DOGAJANJU NA
OBALI**



LEON MAGDALENC

SVOBODA
GOVORA JE
ILUZIJA



Ti si bedak. Tvoja dejanja me spominjajo na Mussolinija in Hitlerja. Zate bi bilo najbolje, da sploh ne bi tlačil te zemlje. Ti si navadna prostitutka. Ti si fašist. Ti pa zagoveden komunajzer. Preprosto vprašanje: ali gre pri teh enostavnih trditvah za svobodo govora ali za njeno izrabo oziroma kaj sploh pomeni, da nekdo izrabi neko svobodo? Absolutna svoboda je pač neomejena in tako naj bi bilo tudi s svobodo govora. Vsak posameznik lahko izreče svojo misel, pa zaradi tega ne bi smel odgovarjati pred nobenim sodiščem ali javnim tribunalom, ki bi ga tožil ali zahteval popravke. Ker pa vidimo, da se ljudje tožarijo in zahtevajo ali opravičila ali denarna nadomestila za izrečene sodbe o njih, je jasno, da je svoboda omejena. Najprej je omejena s pravilom neškodovanja drugim. Skratka, če škoduješ drugemu, potem nimaš pravice do svobodnega izražanja. S tem pravilom so velike težave. Mene vsak dan zaboli ali razjezi in v slabo voljo spravi kopica stvari, ki jih izrekajo naši politiki. V nekem smislu škodujejo mojemu zdravju. V bistvu mi skrajšujejo življenjsko dobo. Upravičeno se zaradi njihovih zapisov ali izrečenih misli počutim oškodovanega. Lahko bi jih tožil, ker mi povzročajo hude duševne motnje in me spravljajo v stisko. Zaradi vseh njih neznosno trpim in mi tega trpljenja ne more povrniti nobena odškodnina, edinole totalna prepoved osebkom, da sploh govorijo, kar pa je za politika nemogoče. Njegova profesija je tako in tako nenehno govorjenje. Posebej takrat, ko ni nobenih dejanj. Iz tega izhaja drugo načelo omejevanja svobode govora. To je načelo užaljenosti. V bistvu smo vsi v tej državi na nek način užaljeni. Celotisti, ki nas žalijo, in največkrat tisti, ki s svojimi izjavami in potezami rojevajo občutek užaljenosti. Politika vseh barv je v produkciji misli, zaradi katerih se lahko posameznik počuti užaljenega, kot nikoli zaustavljena deroča reka. Ko že misliš, da so se njihove misli vrnile v strugo normalnega, eksplodirajo z vso silo. Posebej se to dogaja v predvolilnih časih. Pripravimo se na to, da bomo naslednjo polovico leta ves čas soočeni z izrabljanjem svobode govora. Politiki bodo pred našimi očmi obrekovali, nespodobno govorili o drugih, ščevali k prevratu in spremembam, lagali, krivo pričali, kršili zasebnost, razkrivali zaupne informacije in spodbujali k nestrpnosti in sovraštvu. Večji frajer bo tisti, ki bo na časovno enoto sproduciral več kršitev svobode govora in se zraven še bahal, da komaj čaka, da ga nasprotnik toži. Po drugi strani pa lahko stvari jemljemo tudi z veliko rezerve. To, da nekdo izrablja svobodo govora, pač veliko pove o njem. Njegovi omejenosti ali zaostalosti, njegovi nesposobnosti voditi spoštljiv javni dialog. No ja, dialoga pri nas že dolgo ni več. So le monolog. In ob vseh teh monologih je najbolje, da utišate zvok, da jih prezrete. Nič manj vas ne bo, če vam kakšen kreten reče to in to ali pa še večji politični bedak označi za tega in tega. Tudi vi lahko vse pošljete v tri krasne. V sebi in ne naglas.

KATJA PEGAN

ZVEZDE



Rada pišem scenarije za primorske proslave. In jih tudi režiram za svoje otroke, starše, za svoje učiteljice, svoje sorodnike, sodelavce, sosede in rojake. To delam s takšnim veseljem kot kdo drug organizira svoj ali rojstni dan svojih dragih ljudi. Scenarij primorske proslave je prostor številnih tovariških vezi, številnih junaških zgodb in zgodovinskih dejstev. Vse to lahko potem srčno zaplamti kot drag spomin, ponos in neomajna vera v svobodo le s pravo iskro. S pravo zvezdo v očeh. Zaradi teh zvezd v očeh se rodijo lepa praznovanja, zaradi teh zvezd v očeh se utrujeni od kaosa, ki hromi svet in planet, vedno znova prebudimo kot ljudje. Zaradi teh zvezd, ki sijejo iz naših primorskih oči, smo drugačni. Zaradi teh zvezd, teh iskric v očeh, se naš spomin zbujaja skupaj z nami. Od Bovca do Ilirske Bistrice so naše zvezde osebna izkušnja in ne politični programi. Naše zvezde so življenja naših prednikov, boleča in včasih težko izgovorljiva izkušnja trpljenja, ki jih družine ne pripovedujemo na glas. Ker se ne spodobi. Ker se to ne prodaja. Naši predniki živijo v nas, če živimo svobodno, pošteno in ustvarjalno. Vidimo jih v mladi zvezdi partizanstva, v njenem smelem mladem koraku, ponosni pesmi, vidimo jo v Čedermačevih očeh in goreči želji po svobodi. Vidimo jih v našem življenju in naših prizadevanjih, da bi tudi mi Primorci živeli boljše. Zvezde v naših očeh imajo svojo mladost, zrelost in starost. Rodijo se in umrejo z našimi očmi. In tako iz roda v rod, dokler bo stal ta rod. Mlade zvezde upora. Naše svetle zvezde so številni primorski športniki; jadralke in jadralci, kajakaši, nogometaši, jadralci na deski, judoistke in judoisti, rokometaši, košarkarji in kolesarji, naše primorske zvezde so primorski gledališki igralci in številni glasbeniki: solisti in orkestri, naše primorske zvezde so imenitni in dragoceni slikarji in kiparji, naše primorske zvezde so naši pevci in pevke, naše plesalke in plesalci, so naše učiteljice in učitelji v velikih in malih šolah na Primorskem, naši pesniki in pisatelji, naše profesorice in profesorji. In še številni tisti, zaradi katerih prepoznamo Primorsko kot deželo posebnih ljudi. Zdi se, da se je zvezdno nebo preslikalo iz te čarobno valovite obalne pokrajine, s kraškimi jamami in briškimi hribčki posejane Primorske. Da naše zvezde ne sijejo le v naših očeh, ampak tudi na svetlečem zvezdnem nebu. Je pa okoli nas veliko slabše. Sijejo dolge kolone avtomobilske pločevine, v katerih čakamo ure in ure vsak dan, ko se premikamo proti centru te države, ko se pomikamo proti mejam, vlaki so nekaj, kar redko zaide k nam, in ta trend ne kaže na spremembe, vode lahko vsak trenutek zmanjka, morje nas poplavlja, nobenih sijočih zvezd ni več. Tako je, ko ugasnejo zvezde v očeh in tudi tistih na nebu ni več videti. Tiste na zastavah pa ne pomagajo več. Mogoče samo še na pivu. Ampak drugo leto je nova proslava.

DORJAN MARUŠIČ

SEPTEMBER



Začel bom, kjer sem zadnjič končal, z ogličnim odtisom. Lotil sem se ga prav zaradi prve dame Slovenije, ki je pred volitvami obljubila osebno spremljanje odtisa. Bolje, da ga ne meri, saj ji je potovanje po naši prostrani deželi s helikopterji postalo všeč. Odtis pa težko izbrisljiv. Upam, da se tega vsaj ne posluži v mraku, ko je nevarnost letenja, tudi za ekipo, izjemno visoka. Vemo, kako se konča s tistimi, ki visoko letajo. Predlagam, da se na eno od prihodnjih potovanj po Sloveniji poda s prvaki parlamentarnih strank. Za dober kombi jih bo in morda jim med vožnjo v kolonah le uspe preboj. Napadi in pisanja ne bodo pomagali, predlog za guvernerja Banke Slovenije in varuha človekovih pravic sta predsedničini nalogi! Tako kot bi morala biti naloga ministrstva za zdravje in ministrstva za notranje zadeve nakup helikopterjev, saj se bodo uporabljali v zdravstvu. Morda bi bilo potem lažje prisluhniti zahtevam in desetletnim pričakovanjem urgentnih zdravstvenih delavcev o ustreznih delovnih pogojih, v tem primeru helikopterjih. Ne pozabimo, prav urgentnim zdravstvenim timom gre globok poklon in zahvala za vse intervencije, s katerimi so rešili številna življenja, številna iztrgali brezizhodnemu izidu, pogosto s tveganjem za lastno življenje. Naj se jim politika zahvali s posluhom in pritrditvijo njihovim predlogom, ne pa z vztrajnim izmikanjem v standarde in celo prepričevanjem, kako in od kod se kritično bolnemu zagotovi dihalno pot. Še dobro, da imamo KPK, ki bo morda pomagal strezniti politične zablode. Morda bodo odločevalci le pripravljeni prevzeti odgovornost, dvomim pa v njihovo složnost v veselje in radost skupnosti. Morda tako, kot to naredijo naši košarkarji, vodeni s trenutno najboljšim košarkarjem na svetu. Luka ima oči spredaj in zadaj, sedaj še izklesano telo za igro preko celega igrišča. Ob neustavljivem napadu sedaj še klena obramba, ki mu ob predanih in uigranih soigralcih omogoča dosegati nepredstavljivo. No, dokler ne igrajo proti šestim ali celo osmim. Kar trije sodniki so morali Nemcem pomagati do zmage. Na srečo sodnikov je bila gradnja dvorane v Rigi solidna, saj bi se sicer globoko pogreznili v tla od sramu. Ko bi jih le lahko posedli pred ekran in jim počasi zavrteli vse nedosojene prekrške nad našimi košarkarji in še počasneje zadnji dve minuti, ko so postavili svetovni rekord v številu osebnih napak eni ekipi, naši, v omejenem času zadnjih dveh minut. Sramota! Naše vodstvo pa v molk, menda analiza sledi. Ko jo bodo opravljali, naj poskušajo preigrati izhod tekme z daljšo klopjo, morda Zoran Dragič ali vsaj en Žiga D. Z osmimi igralci, no devetimi, je težko preigrati tako naporen turnir. Selektor naj prevzame odgovornost, skrivanje za strokovnim štabom ni častno. Hvala igralcem za nepozabne užitke, bralcem pa opravičilo, a kot strasten ljubitelj košarke sem to moral zapisati. Naj sklenem s čestitko ob prazniku Primorske in željo, da bomo sposobni zahtevati od države, ki nas mora končno podpreti, da bomo sanje dosanjali v stvarnost za gospodarsko, izobraževalno, kulturno, socialno in zdravstveno svobodo in ustvarjalnost za dolgoživost in samozadostnost. Prihaja jesen, bodite zdravi!

DAN PODJED

ŽIVLJENJE
BREZ DELA?



»Priden moraš biti, vse moraš delati in vse pojesti,« mi je pridigala stara mama na Bledu, pri kateri sem v mladosti preživel počitnice. Ko sem pridno snedel žgance z ocvirki, ki mi jih je pripravila za zajtrk, sem se odpravil v klet in nasekal drva, da sva podkurila v peči, ki je ogrevala dnevno sobo, kadar je bilo zunaj mrzlo. (Danes bi bilo morda videti čudno, če dvanajstletnik vihti sekuro, takrat pa je bilo to še samoumevno.) Ko sem se vrnil v stanovanje s košaro, polno drv in trsk, se mi je zdelo, da sem nadvse priden. Biti priden je zaradi nenehnega ponavljanja tovrstne mantre, s katero starši vzgajamo otroke, učitelji učence in delodajalci zaposlene (Ne vsi, da se razumemo!), postal izhodišče našega koordinatnega sistema. Izraz je posebej zanimiv, ker ga v slovenščini postavljamo v središče, v sosednjih slovanskih in drugih jezikih pa ga skoraj ne poznajo. V hrvaščini, recimo, obstajata izraza »dobar« in »vrijedan«, a nimata povsem enakega pomena kot pri nas, kjer beseda priden izvirno pomeni biti koristen, prinašati dobiček. Biti priden torej pomeni delati nekaj pomembnega in smiselnega zase, predvsem pa biti v prid skupnosti. Si lahko v Sloveniji potem sploh zamislimo družbo brez dela? Se upamo v mislih podati v utopično sliko, v kateri se v času delovne dobe prebudimo po osmih urah spanja, počasi pozajtrkujemo, nato gremo na sprehod s psom, skuhamo kosilo za družino, odigramo partijo kart s partnerjem, pogledamo film ali dva, preberemo poglavje knjige, nakar je že čas za spanje? Sliši se fantastično, drži, kot bi bili ves čas na počitnicah. A kaj, če je takšno neskončno brezdelje dejansko muka za ljudi, ki se jim pridnost od mladih nog vceplja v glavo? O tem, kakšna prihodnost nas čaka in kako bodo pridne množice zdržale v brezdelju, velja resno razmisliti ob napovedih OECD in svetovalnega podjetja McKinsey, po katerih bo v EU zaradi avtomatizacije in robotizacije delovnih mest do leta 2030 izgubilo delo ali moralo zamenjati delovno mesto med pet in deset odstotkov zaposlenih, skoraj polovica pa se jih bo morala prekvalificirati. V Sloveniji to pomeni od 50 do 100 tisoč ljudi brez dela, ki bodo morali najti nove zaposlitve, in več kot 400 tisoč ljudi, ki bodo morali nadgraditi ali spremeniti svoja znanja in veščine. Zaradi tovrstnih napovedi bo veljalo pri nas in po svetu razmisliti o uvedbi univerzalnega temeljnega dohodka, saj centri za socialno delo in druge ustanove ne bodo zmogli obdelati naraščajočega števila brezposelnih ljudi in tistih z občasnimi zaposlitvami, ki bodo iskali nove oblike dela. Ob tem bi veljalo razmisliti še o dnevni centrih za stotisočglavo množico, ki bi pri nas utegnili ostati tako brez dela kot tudi brez smisla. Delo je namreč nekaj, kar nas globoko zaznamuje. Ko nas nekdo vpraša, kdo smo, mu običajno povemo, kaj delamo, s čim se ukvarjamo, ali pa pojasnimo, kaj smo počeli, preden smo se upokojili ali ostali brez službe. Morda pa bi pred začetkom prehoda v »družbo onkraj del« veljalo razmisliti še o vcepljanju pridnosti v glavo. Je to sploh še smiselno, če v bodoče ne bo bistvo obstoja delati, temveč poiskati smisel celo v brezdelju? Odgovor se morda skriva v počitnicah na Bledu. Veliko večino dneva sva si s staro mamo, ki že dolgo ni delala, jaz pa sem bil pri njej v brezdelnem delu leta, zapolnila z opravili, ki se nama niso zdela niti najmanj nesmiselna. Kadar sem pri njej preživel čas poleti, sva jutraj okopavala vrt, nato nabirala drobna jabolka, ki so padla z jablane pred hišo, jih pazljivo olupila in pripravila kiselkast jabolčni zavitek, zvečer pa odigrala partijo domin. Kadar sem bil pri njej pozimi, sva šla že dopoldne drsat na zaledenelo jezero. (No, drsal sem se jaz, stara

Konflikt kot klic po povezanosti

Ko se prepiramo, ne gre le za besede

V naših odnosih pogosto doživljamo napetosti in konflikte. Na videz se prepiramo o gospodinjstvu, otroci ali službi, a v resnici se pod temi površinskimi temami skriva nekaj veliko globljeja – naša potreba po varnosti, sprejetosti in bližini. Pogosto tega niti sami ne prepoznamo, zato se ujamemo v začarani krog obtoževanja in umikanja.

Navezanost kot osnova

Od rojstva naprej smo bitja odnosov. Kot otroci potrebujemo varno navezanost, da se razvijemo v stabilne osebnosti. Kasneje v življenju je partner tista oseba, pri kateri iščemo enako varnost in čustveno zavetje. Ko tega ne dobimo ali se počutimo ogrožene, se sprožijo naši stari vzorci – nekateri napadamo, drugi se umaknemo, tretji se zapremo vase. Vse te reakcije imajo isti namen: ponovno najti bližino, ki jo v tistem trenutku pogrešamo. Prav zato so partnerski odnosi tako intenzivni – ker prebudijo naše najgloblje izkušnje iz otroštva in v nas oživijo potrebo, da bi bili sprejeti takšni, kot smo.

Kaj se skriva pod jezo ali umikom

Ko drug drugega kritiziramo ali se jezimo, je pod tem pogosto skrito vprašanje: »Ali sem ti

pomemben? Me slišiš? Boš ostal ob meni?« Enako velja za umik – tišina pogosto ni znak, da si ne bi želeli odnosa, temveč da ne vemo, kako bi se drugače zaščitili. Če gledamo samo površino – besede, ton, obnašanje – spregledamo globlje hrepenenje po povezanosti.

EFT – pogled v globino

Čustveno usmerjena terapija (EFT) je eden najučinkovitejših pristopov k razumevanju partnerskih odnosov. Poudarja: konflikti niso dokaz, da ljubezni ni več, ampak klic po bližini. EFT nas uči, da prepoznamo čustvene vzorce, ki se ponavljajo, in razumemo, da napad ali umik nista sovražni dejanji, temveč poskus, kako priti bliže. Ko začnemo drug drugega gledati skozi to prizmo, se napetosti umirijo in namesto boja nastane prostor za razumevanje.

Od boja k bližini

Ko se zavedamo, kaj se skriva pod konflikti, lahko spremenimo dinamiko odnosa. Namesto da vidimo partnerja kot nasprotnika, ga začnemo videti kot nekoga, ki si želi stika. To spremeni energijo odnosa – iz očitkov v razumevanje. Konflikta tako ne doživljamo kot grožnjo, temveč kot priložnost, da bolje spoznamo sebe in partnerja.

Povezanost kot osnovna potreba

Naša najgloblja potreba je povezanost. Ko se počutimo varne drug ob drugem, lažje prenašamo vsakdanje izzive in stres. Partnerski odnos postane prostor, kjer se lahko

DR. KATJA KOZLOVIČ

Zakonska in družinska terapevtka, izvajalka igralne terapije ter kadrovska svetovalka
www.lanimaj.si • www.kei.si



umirim, kjer smo slišani in sprejeti. Pot do tega ni vedno lahka, saj zahteva iskren pogled vase in v svoje vzorce, a je hkrati ena najlepših poti – pot nazaj k bližini, ki si jo vsi želimo.

Pot k bližini

Konflikt sam po sebi ni znak, da je z nami nekaj narobe, ampak sporočilo, da si želimo več povezanosti. Če si to priznamo in pogledamo pod površino, lahko vsak konflikt postane začetek globlje intimnosti. To pomeni, da se odnos ne krepi kljub konfliktom, ampak prav skozi njih, če to prepoznamo kot priložnost. V resnici ne iščemo popolnosti, ampak občutek, da smo videni, sprejeti in ljubljeni – in to je vez, ki nas lahko povezuje tudi v najtežjih trenutkih.

Dar dobrohotnosti

Še posebno v zgodnji starosti je značilna drža dobrohotnosti. Če ljudje dobro živijo, postajajo na starost bolj dobri, naklonjeni. Ta drža je več kot le dejanje, je duhovna vrednota, ki se kaže v služenju, odpuščanju in sočutju. Latinska beseda *benefolentia* pomeni: "biti dobrohoten, hoteti dobro, biti priazen." Dobrohotnost je usmerjena k nam samim, nanaša pa se tudi na dober, občutljiv in dobrohoten odnos z drugimi, da jim želimo dobro in bo njihovo življenje blagoslovljeno.

Kljub temu ne manjka ljudi, ki želijo slabo, sebi in prav tako tudi drugim, so mrachi in zlonamerni. Ljudje, ki so ostri do sebe in se ne sprejemajo, so navadno taki tudi do drugih. Ob tem je očitno dejstvo, da se ljudje v starosti zelo težko spremenijo, zato se te negativne drže pogosto še povečujejo. Ostrost se spremeni v bes do sebe in do drugih.

Izraz dobrohotnost vsebuje odločenost volje, da bo delala dobro. To je širok odnos, naklonjenost. Vtisne se v spomin in nas zaznamuje. Prvi pogoj za to je, da se nehamo ocenjevati. Sprejeti moramo sami sebe in svoje življenje. Odpoved vsakemu ocenjevanju je predpogoj za dobrohotno ravnanje s seboj in z drugimi. Predvsem pa se moramo odločiti, da bomo to, kar smo. Po učenjaku Erazmu Rotterdamskem je sreča v tem, da smo, kar

smo. V zreli dobi si ne smemo lagati o sebi. Sprejeti se moramo z vsemi danostmi, težavami in močnostmi. Hvaležni moramo biti za to, kar smo, in za podarjeno življenje, za vsak dan. Ob tej naklonjenosti drži do sebe se gradi tudi naklonjeni odnos do drugih. Za vse to moramo stopiti v šolo za oči, da se naučimo gledati na stvarnost in dogajanje s prijaznim, občutljivim in zaupljivim pogledom. Kakor toplo jesensko sonce, ki vse obsije v prijetni svetlobi, moramo tudi negativnost v sebi prekriti z odejo ljubezni in nežnosti. To ne pomeni, da si nadenemo rožnata očala ali zapremo oči pred resničnostjo, ki je včasih težka in boleča. Videti moramo stvarnost takšno, kot je, vendar ji dati nežno in toplo večerno svetlobo, da bomo videli pozitivne stvari in se ne prepustili razkrajanju zaradi strahov.

Za takšno dobrohotnost je potrebna pot, določeno obdobje dozorevanja, podobno kot pri vinu, ko se postopno zlijejo v plemenito celoto tanini, alkoholi in vinska substanca. V tem moremo videti človeka, ki je šel skozi mlin življenja, da so se v njem zmlela različna nasprotja, predsodki, slabe izkušnje, omejitve. Njegova življenjska drža je šla skozi mlinske kamne resničnosti, zato je postal dobrohoten in ne sodi drugih. Odnos dobrohotnosti prihaja iz izkušnje in odločitve, hkrati pa je

PRIMOŽ KREČIČ

Koprski stolni župnik



tudi dar, zato potrebuje podporo, Božjo in človeško. V delu Zločin in kazen Fjodorja Mihajloviča Dostojevskega tema dobrohotnosti prežema vso zgodbo. Glavni junak, Rodion Raskolnikov, na začetku romana zagreši zločin, ki ga skuša opravičiti s filozofijo o omejenem pomenu človeškega življenja, vendar srečuje ljudi s svetlim upanjem in pogledom. Ena izmed teh je Sonja Marmeladova, ki uteleša altruizem in usmiljenje. Njena nesebična pomoč in vera postaneta ključna za Raskolnikovo moralno okrevanje.

Duhovnosti nas učijo, kako je mogoče z dobrohotnostjo ustvariti prostor, v katerem si ljudje opomorejo in dobijo moč, da začnejo znova. Predvsem pa živijo iz svojega osebnega vira in se ne ozirajo na pritiske drugih ter okolja. Odpuščanje osvobodí srce zamer, omogoča duhovno rast in notranjo harmonijo. Kako potrebni so taki ljudje v družinah in širši družbi? So kot ustvarjalci sončnega neba in podpore za mnoge podvige, zdravljenja ter nove začetke.

Kmalu bo položenega 10 kilometrov tira na drugem tiru

Na 27-kilometrski trasi drugega tira med Divačo in Koproj je položenega že skoraj 10 kilometrov tira. Potem ko so se na odseku, ki poteka med Črnim Kalom in Koproj, julija zaključila glavna gradbena dela, se zdaj na tem odseku pospešeno izvajajo železniška dela. Da bi se projekt lahko čim hitreje zaključil, pa so se železniška dela že nekaj časa izvajala tudi sočasno z gradbenimi deli.

Na drugem tiru bo marca 2026, kljub naravnim izzivom, s katerimi se soočajo izvajalci del, omogočena prevoznost proge s tirnimi vozili od postaje Divača do postaje Koper in začetek testiranja, ki so nujna za kasnejše obratovanje proge. Med gradnjo so določene



stvari neznanka, prilagajanja so neizogibna, a se večinoma uspešno rešujejo. Dva največja izziva, ki jih je bilo treba premagati, sta bila premoščanje velikih kraških jam v predorih in ustavitev plazenja v dolini Glinščice. Pet mostov v predorih bo kmalu zgrajenih, čeprav je bila logistika izvedbe zelo zahtevna – izvajalci in projektanti so se s takšnim izzivom srečali prvič. Tudi ukrepi za ustavitev plazenja pobočja v dolini Glinščice se že izvajajo, a ker

so številni, bo njihova izvedba trajala še nekaj časa. Gre za kompleksen inženirski poseg, pri katerem sodelujejo geologi, gradbeni inženirji ter izvajalci del, ki skupaj iščejo najučinkovitejše rešitve za dolgoročno stabilnost območja.

Vsak položen kilometer tira pomeni korak bližje sodobni železniški povezavi. Pomembno pa je poudariti, da projekt Drugi tir kljub vsem nepredvidenim izzivom ostaja v finančnih okvirih, zastavljenih že 2019. Družba 2TDK, investitor projekta, je ponosna, da se kljub inflaciji, podražitvam gradbenih materialov in višjim stroškom delovne sile projekt izvaja v skladu z načrtovanim finančnim okvirom.

REŠI DREVO!

Z ZMANJŠANJEM PORABE PAPIRJA, POMAGAJ OHRANJATI PLANET.

PREKLOPI NA račun @ SCEGLI pagamenti

marjetica KOPER

www.marjeticakoper.si/eracun



Makro5

Z vami gradimo že več kot 30 let.

Zakaj je prezračevanje nujno, ko se bliža hladno vreme?

JESEN IN ZIMA PRINAŠATA VEČ VLAGE, VEČ KONDENZACIJE IN SLABŠE KROŽENJE ZRAKA ZNOTRAJ PROSTOROV, KAR POVEČUJE TVEGANJE ZA PLESNI, POŠKODBE STAVBNEGA POHIŠTVA IN SLABO KAKOVOST ZRAKA.

Ker več časa preživimo v zaprtih prostorih, nastajanje vlage ob pranju, kuhanju in dihanju dodatno obremeni prostor, zato je pomembno, da doma učinkovito prezračujemo ne le z odpiranjem oken, ampak na način, ki dejansko odstrani odvečno vlago brez nepotrebnih toplotnih izgub.

GLAVNE SMERNICE ZA PRAVILNO PREZRAČEVANJE

- 1. Redno in kratkotrajno prezračevanje**
Odpiranje oken za krajše časovno obdobje (npr. 5-10 minut) večkrat na dan je boljše kot stalno rahlo odprto okno, ki v hladnih dneh povzroča velike toplotne izgube.
- 2. Prekrižno prezračevanje**
Če je mogoče, odprite okna na nasprotnih straneh stanovanja ali hiše, saj se tako ustvari pretok zraka, ki hitreje zamenja vlažen zrak z zunanjim.
- 3. Prezračevanje po specifikih prostorov**

- Kuhinje, kopalnice in prostori, kjer se suši perilo, so največji izvor vlage, zato jih je treba posebej pogosto prezračevati, najbolje takoj po uporabi. Zjutraj in zvečer prezračite tudi spalnice in dnevne sobe.
- 4. Uporaba mehanskih sistemov, če so na voljo**
Če imate rekuperacijski ali drug prezračevalni sistem, ga uporabljajte pravilno, sledite navodilom proizvajalca, saj lahko bistveno zmanjša potrebo po odpiranju oken in izgubo toplote.
- 5. Nadzor vlage in temperature**
Idealna notranja vlažnost je nekje med 40-60 %. Če jo preseže, se poveča tveganje za kondenzacijo. Temperatura naj bo stalna, ne prehladna, da se prepreči kondenz na hladnejših površinah.
- 6. Preprečevanje hladu, ne da bi se odpovedali svežemu zraku**
V jesenskem in zimskem času prezračujte hitro in intenzivno, nato zaprite okna in segrejte prostor. To je bolj učinkovito kot pustiti dlje odprta okna na široko. Ko se pripravljamo na jesen in zimo, je prezračevanje ne le priporočilo, ampak nuja, če želimo ohraniti

BRANKO LONČAR



zdrav prostor za bivanje, brez plesni, vonjav in vlažnosti, ki škoduje tako zdravju kot gradnji. Pravilno, premišljeno in redno prezračevanje je najboljša obramba pred problemi z vlago, hkrati pa se ohranita toplota in udobje.

Obala nepremičnine

Obala nepremičnine d.o.o.
Obala 16, 6320 Portorož
Tel : 05 674 10 30
Mob: 041 35 22 00
info@obala-nepremicnine.si
www.obala-nepremicnine.si

Pozor na spremembe pri poročanju DDV

S 1. julijem 2025 je v Sloveniji začela veljati pomembna sprememba na področju davka na dodano vrednost (DDV). Vsi davčni zavezanci morajo ob rednem obračunu DDV predložiti tudi evidence izdanih in prejetih računov, tako imenovani KIR (knjiga izdanih računov) in KPR (knjiga prejetih računov). Gre za novost, ki vpliva na vse zavezance, vključno s sobodajalci, ki oddajajo nastanitve prek spletnih platform, kot sta Airbnb in Booking.

Nova obveznost prinaša sistematično zbiranje in predložitev dveh evidenc. KIR zajema vse izdane račune, denimo račune gostom, KPR pa vse prejete račune, med drugim račune dobaviteljev ali provizije, ki jih zaračunajo tuje platforme. Evidence so sestavni del obračuna DDV-O in jih je treba oddati za vsako davčno obdobje. Če v določenem obdobju ne bo računov, se bodo predložile prazne evidence.

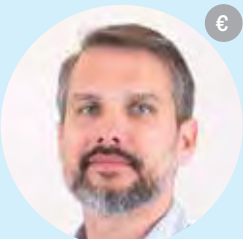
Oddaja je mogoča izključno elektronsko preko sistema eDavki. Ročen vnos neposredno v eDavke ni mogoč, zato je treba upo-

rabiti računovodski program, uvoz datotek v formatu ZIP ali CSV ali pa brezplačno rešitev FURS MiniBlagajna, ki je namenjena predvsem manjšim zavezancem. MiniBlagajna omogoča ročni vnos računov znotraj aplikacije in njihovo elektronsko oddajo, kar bo za marsikaterega sobodajalca najprimernejša rešitev.

Prvič so morali evidence oddati mesečni zavezanci avgusta 2025 za julij, trimesečni zavezanci pa oktobra 2025 za tretje četrtletje. Ključno je, da so evidence oddane pravočasno, če pa so oddane najmanj tri delovne dni pred rokom, lahko FURS pripravi predizpolnjen obračun DDV-O in vam tega obračuna ni potrebno ročno oddajati, je pa v tem primeru potrebno obračun nujno pregledati, saj je zavezanec vseeno odgovoren za pravilno in pravočasno oddajo obrazca. Davčna uprava je določila tudi prehodno obdobje za obračune do 31. avgusta 2025, v katerem ne bo izrekala kazni za morebitne napake ali zamude, temveč bo zavezance predvsem opozarjala in jim nudila pomoč pri uvajanju sprememb.

Zlasti manjšim s.p.-jem in sobodajalcem priporočamo, da pravočasno pregledajo, kako trenutno vodijo evidence in izberejo rešitev, ki jim najbolj ustreza – bodisi računovodski program bodisi MiniBlagajno. Smiselno

JURE HALIK



je vzpostaviti rutino mesečnega zbiranja vseh računov, še posebej provizij tujih platform, ter redno komunicirati z računovodskim servisom, da bodo evidence vedno oddane pravočasno.

RAČUNOVODSKI SERVIS

fidata finance

FIDATA d.o.o.
Ankaranska c. 7b, 6000 Koper
Tel: +386 59 052 423
info@fidata.si
http://www.fidata.si

Istra daje Svobodi moč

Istra je gostila kongres stranke Svoboda in s tem potrdila, da sta Koper in Istra eno ključnih središč Slovenije.



MATEJA ČALUŠIČ, MINISTRICA ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO, ROBERT JANEV, POSLANEC DZ, IN TAMARA KOZLOVIČ, POSLANKA DZ

Predsednik dr. Robert Golob, ki je prejel nov mandat, je poudaril: »Nikoli se ne ustrašimo velikih izzivov. Ko je treba odločati, smo odločni. Ko je težko, stojimo skupaj. In ko delamo, delamo to za prihodnost Slovenije in slovenskih ljudi.«

VODA ZA PRIHODNOST

V lokalnih odborih Svobode v Piranu, Izoli, Kopru in Ankaranu dokazujemo, da smo skupaj močnejši. Uspešno nam je zagotoviti rekordna sredstva za povezovanje vodovodnih sistemov Istre in Krasi. S tem bo vsaka družina v Istri imela zanesljivo oskrbo s pitno vodo. Aktivno bomo bdeli, da se investicije čim prej izvedejo.

BOLJŠI PROMET

Nadaljuje se gradnja drugega in vzporednega tira, obstoječi železniški tir pa bo postal ena najlepših kolesarskih poti v Sloveniji. Projekti, ki so se desetletja prelagovali, danes končno potekajo. V teku je gradnja

serminske vpadnice, kmalu sledi širitev bertoške – oba projekta bosta zmanjšala tovorni promet skozi Koper in izboljšala kakovost bivanja občanov in občank.

ZDRAVSTVO IN ZNANJE

Zagotovljena so sredstva za gradnjo nove Fakultete za vede o zdravju in izvajanje študija medicine na Univerzi na Primorskem. Splošna bolnišnica Izola se bo tako približala vzpostavitvi tretjega univerzitetnega centra v državi, prebivalci Istre pa dostopnejšemu javnemu zdravstvu.

IDENTITETA IN TURIZEM

Med simbolnimi koraki lahko izpostavimo, da se je začel proces preimenovanja statistične regije v Istrsko-kraško, kar utrjuje našo zgodovinsko in kulturno identiteto. S koalicijo smo Primorski vrnili poimenovanje praznika Priključitev Primorske k matični domovini. Sprejeta novela Zakona o spodbujanju razvoja turizma pa bo Kopru in Piranu omogočila dodatna sredstva iz turistične takse s strani potniških ladij.

LJUDJE, KI USTVARJAJO SPREMEMBE

Vse dosežke soustvarjajo poslanca mag. Tamara Kozlovič in Robert Janev, mini-

strica Mateja Čalušič, občinski svetniki, župani in podžupani Svobode v vseh štirih istrskih občinah. S predanostjo zagotavljajo, da so potrebe Istre slišane in da se obljube uresničijo. So vaš glas v Ljubljani in vaša moč v domačih občinah.

SKUPAJ NAPREJ

Drage občanke in občani, prebivalke in prebivalci Istre, zahvaljujemo se vam za zaupanje. Z dialogom, odgovornostjo in jasno vizijo bomo še naprej uresničevali projekte, ki bogatijo naš prostor. Istra je naš dom, in vse, kar delamo, delamo zato, da bo ta dom še prijetnejši za vse nas.

Istra daje Svobodi moč – Svoboda odgovarja z dejanji.

Avtor članka: Gibanje Svoboda
Vir fotografij: Arhiv Gibanje Svoboda



Dozorel je čas za Carpacciev prihod v Piran

Vrnitev ene najpomembnejših renesančnih umetnin na izvirno mesto je pomemben korak naprej k povezavi istrskega prostora in krepitvi midsosedskih odnosov. Veduta Pirana, ki jo prikazuje oltarna pala Marija z detetom na prestolu med šestimi svetniki (1518), je tako verodostojna, da jo je moral beneški renesančni mojster Vittore Carpaccio po mnenju poznavalcev upodobiti, ko si je istrsko mesto ogledal s čolna ali barke. »Carpaccieve slike niso le izjemna umetniška dela, pač pa so tudi pomemben dokument njegovega časa, zato zares zaživijo šele, ko so umeščene v svoj izvirni prostor,« je prepričan Salvator Žitko, koprski zgodovinar in umetnostni zgodovinar, ki je v Italiji zadržanim umetninam iz Istre posvetil pomemben del svojega strokovnega dela.

Nedavno je izšla monografija Med Benetkami in Dunajem - kulturna dediščina kot predmet nacionalnega prestiža in istrske identitete (založba Annales, 2025), ki jo je Žitko napisal z Brigitto Mader. Na naslovnici bi morala biti prav Carpaccieva pala, a so se na koncu odločili, da bo namesto nje prazen okvir v piranski cerkvi sv. Frančiška Asiškega – da ne bi ogrozili pogajanj o vrnitvi umetnine, ki so bila v polnem teku. Še pred nekaj leti je Žitko dejal, da se boji, da je vprašanje vrnitve istrskih umetnin in arhivskega gradiva za Italijo zaprto. Omenil je, da je na enem od strokovnih posvetov italijanskim kolegom predlagal, da bi ob 500-letnici Carpaccievega znamenitega dela Slavnostni prihod podestata Contarinija v koprsko katedralo zgolj za teden dni preselili sliko iz tržaškega muzeja Sartorio v Koper. Odziv na to so bili le začudeni pogledi in molk. Ali je zdaj, ko se je vrnitev ene ključnih umetniških del končno zgodila, čas za novo poglavje sobivanja v Istri in s preteklostjo manj obremenjene slovensko-italijanske odnose?

KOMU PRIPADA KULTURNA DEDIŠČINA

Seveda še ni mogoče napovedovati, kdaj se bodo v Istro vrnile vse dragocene umetnine in drugo zgodovinsko gradivo, ki so jih nekdanje oblasti tik pred izbruhom druge svetovne vojne umaknile z obmejnih območij takratne Italije. Namen je bil,



da jih, shranjene na varnih lokacijah, zavarujejo pred morebitnim poškodovanjem. Po vojni pa jih v novonastalo Jugoslavijo niso več vrnili. Na jugoslovanski in pozneje na slovenski strani so si za to sicer prizadevali, a je Italija vse poskuse zavračala. Sklicevala se je, da gre za njeno lastnino – predvsem pa, da gre za kulturno dediščino beguncev (ezulov), ki so v povojnem času množično zapustili svoje domove v Istri, na Reki in v Dalmaciji ter so si novo življenje ustvarili v Italiji.

»Ena lastovka, vemo, še ne prinese pomladi – čeprav je Carpaccieva pala eno najpomembnejših umetniških del, ki je nastalo v istrskem prostoru,« meni Salvator Žitko. Prazni okvirji zaradi odnešenih pomembnih stvaritev, ki jih ponekod zapolnjujejo replike, so med drugim tudi v koprski stolnici, cerkvi sv. Ane v Kopru in v koprskem muzeju. Skupno so po sogovornikovih besedah, skladno z dokumentacijo, v predvojnem in vojnem obdobju iz Kopra, Pirana in Izole odnesli 97 umetniških del.

NASLEDNJI KORAK UTEGNEJO NAREDITI FRANČIŠKANI

Potem ko so jih v povojnem obdobju hranili v depojih, kjer so propadale, so danes nekatere vidnejše istrske umetnine postale del stalne zbirke v pinakoteki tržaškega muzeja Sartorio. Nekaj del iz koprškega frančiškanskega samostana in cerkve sv. Ane se nahaja v frančiškanskem samostanu sv. Antona v Huminu (Gemona). Posebej gre omeniti še sliko (poliptih) Marija z otrokom in svetniki, ki jo je ustvaril beneški renesančni mojster Cima da Conegliano. Ta prav tako izhaja iz koprške sv. Ane. Leta 1943 je bila celo vrnjena redovnikom, a

so jo potem ti sami odpeljali v Benetke, pozneje pa je našla mesto v muzeju v Mantovi. »Naši seznanji manjkajočih del so precej natančni. Vključujejo tudi druge vrhunske beneške mojstre, kot so Benedetto Carpaccio, Alvise Vivarini, Gerolamo da Santacroce, Paolo Veneziano, Giambattista Tiepolo, Alessandro Algardi in druge,« našteje sogovornik. O nadaljnjem vračanju kulturne dediščine v Istro pravi, da to ne bo samoumevno, še manj lahko delo. Trenutno potekajo pogajanja za vrnitev umetnin koprskim frančiščanom, ki jih hranijo njihovi bratje v Huminu.

NOVA MISELNOST, NOVI ODNOSI

»Pot vrnitve Carpaccieve oltarne pale je bila dolga 85 let. Za to so si prizadevali mnogi, od politike in diplomacije do stroke, cerkve in posameznikov. Vse se je moralo prav sestaviti. Šlo je za skupno prizadevanje, ki pa je v zadnjem času temeljilo na novi miselnosti in novih odnosih. Ti so nastali zaradi spoštovanja, zaupanja in tudi odpuščanja,« razlaga gvardijan Minoritskega samostana sv. Frančiška v Piranu Janez Šamperl. »Ni bilo več obkladanja s tem, kdo je komu kaj ukradel, kdo je fašist, kdo komunist in podobno,« doda pater, ki ima še vedno shranjene originalne vijake, s katerimi je bila slika nekoč pričvrščena v svoj okvir. Ta je ostal na svojem mestu v cerkveni kapeli (tako imenovani edikuli). Kot nadalje izpostavi, ne gre za restitucijo ali vračilo slike, pač pa za njeno vrnitev na izvirno mesto. Umetnino so namreč leta 1943 prevzeli minoriti v Padovi, pod katere je tedaj spadala tudi piranska skupnost, saj vrnitev v Piran med vojno ni bila mogoča. To se je ob zavezniškem bombardiranju mesta, leta 1944, izkazalo tudi za dobro, saj je ena od bomb poškodovala ravno minoritski samostan. Pater je še vedno pod vtisom vrnitve Carpaccieve umetnine v Piran. »To, kako so se od slike z Marijino podobo poslovili v Padovi, in potem to, kako so jo sprejeli Pirančani, kaže na duh svetega Frančiška Asiškega in tudi duh svetega Antona Padovanskega. Ta dogodek dokazuje, da smo se v današnjem raztreščenem svetu še sposobni dvigniti

NATAŠA
ČEPAR



nad vse krivice in zamere. Sliko smo pripeljali nazaj po mirni poti, ki je tudi edina pot – vojna vedno ruši, mir gradi,« poudari.

BILO JE ŽE VEČ POSKUSOV, TOKRAT SE JE IZŠLO

Neuspešnih poskusov vrnitve Carpaccieve mojstrovine v Piran je bilo več, tokrat, tik pred septembrskim obiskom italijanskega predsednika Sergia Mattarelle v Kopru, pa se je izšlo. Piranski minoriti so dobili obvestilo o vrnitvi svoje umetnine v začetku avgusta, le nekaj tednov prej, kot je novico objavila italijanska tiskovna agencija Ansa. Patra Šamperla veseli, da se je vrnitev umetnine zgodila ob močni podpori širše javnosti, tudi nekaterih ezulskih organizacij. »Slika je že v celoti restavrirana, za kar so poskrbeli bratje v Padovi. Odločili pa smo se, da jo bomo umestili v njen originalen okvir, ki smo ga obnovili, zato pa so potrebna dodatna restavratorska dela, vključno z renesančno edikulo. To bo zahtevalo nekaj mesecev in v



času okoli božiča pričakujemo, da bomo Carpaccievo Marijo z detetem in svetniki lahko končno spet občudovali v Piranu. Tedaj bomo organizirali tudi adventne Carpaccieve večere, ki bodo pravzaprav večdelni simpozij, skozi katerega bodo Pirančani lahko globlje spoznali njegovo vrhunsko delo,« pove gvardijan. Poslej bodo morali poskrbeti tudi za ustrezno varovanje slike in nadaljnje vzdrževanje celotnega samostanskega kompleksa, zaradi česar bodo patri minorigi predvidoma naslednje leto uvedli vstopnino. Vrnitvi slike nasprotuje le manjši del javnosti. »Pozdravljam odločitev, da bo Carpaccieva pala postavljena na mesto, za katerega je bila ustvarjena. Za to je bilo poleg dogovora znotraj cerkve potrebna tudi zahtevna politično-diplomska aktivnost tako slovenske kot italijanske strani,« meni tudi Maurizio Tremul, predsednik Italijanske unije, ki združuje Italijane v Sloveniji in na Hrvaškem. »To je lepa gesta, ki krepi zavest o kulturno-umetniškem bogastvu tega teritorija in o avtohtonosti italijanskega prebivalstva v njem. Istrska mesta so beneška mesta, prepojena z italijansko kulturo minulih stoletij, kar zelo hitro ugotovimo, če se skozi sprehodimo. Danes je njihov značaj večkulturn, jeziki in identitete se prepletajo in to jih dodatno bogati. Postali smo del Evropske unije in meja med Italijo, Slovenijo ter Hrvaško je prehodna, zaradi česar se Istra spet naravno povezuje,« razlaga. O tem, da v nekaterih italijanskih krogih kritično gledajo na vrnitev umetnine v Piran, pravi, da je normalno, da v demokraciji obstajajo različna mnenja in pogledi. »Dejstvo pa je, da temu nasprotuje manjši del javnosti, med drugim konkretno ezulska organizacija Unija Istranov in posamezni politični



predstavniki,« pripomni. Zgled sodelovanja obeh manjšin k temu, da se slovensko-italijanski odnosi spreminjajo na bolje, je po njegovem tudi posledica sodelovanja manjšinskih organizacij, tako v Sloveniji kot Italiji. »Ne le, da sodelujemo pri evropskih projektih, razvijamo tudi prijateljstvo, medsebojne vezi in solidarnost. Pomembno so k pozitivnemu medsosedskega vzdušju prispevali tudi predsedniki, najprej Sergio Mattarella in Borut Pahor, nato Mattarella in Nataša Pirc Musar, ki se niso omejili le na korekten institucionalni odnos, ampak se čuti medsebojna naklonjenost na osebni ravni. Ta energija se prenaša tudi na ljudi,« pripoveduje. Kot še opozori, se je treba trpljenja, ki so ga prestali na eni in drugi strani, spominjati, da se to ne bi več ponovilo, a je treba tudi iti dalje. »Zagotovo je bilo prelomno, ko sta se leta 2020, ob vrnitvi Narodnega doma v Trstu slovenski manjšini, predsednika Slovenije in Italije poklonila žrtvam obeh strani v Bazovici. Nekateri so bili le na enem ali drugem kraju, sam sem bil na obeh, saj se mi zdi pomembno, da imamo pred očmi celotno sliko,« je jasen.

MEDSEBOJNI ODNOS SE JE ZELO SPREMENIL

»Vrnitev Carpaccieve pale dokazuje, da kultura lahko združuje. Gesta bratov minoritov iz Padove je lahko spodbuda diplomaciji, ki si prizadeva rešiti odprta vprašanja, povezana z vrnitvijo umetnin,« ocenjuje Renzo Codarin, predsednik Federesuli, ki združuje več organizacij ezulov iz Istre, Reke in Dalmacije. V preteklosti takih izjav od predstavnikov ezulov nismo bili vajeni. »Pred desetletji, ko se je začelo govoriti o vrnitvi odnešenih slik in kipov, je bilo vzdušje drugačno. Slovenija je trdila, da gre za njeno last in da so jih Italijani neupravičeno odpeljali. Za ezule, ki so bili prisiljeni zapustiti Koper, Piran, Izolo in druge kraje v Istri ter Dalmaciji, je taka trditev nesprejemljiva. Mi nismo nikomur vzeli ničesar, smo pa bili prisiljeni zapustiti svoje domove,« pripoveduje. Codarin opaža, da se je odnos do ezulov v Sloveniji v zadnjem obdobju nekoliko spremenil. Hkrati so se po naravni poti zamenjala tudi vodstva ezulskih organizacij. »Lahko rečem, da v Kopru, iz katerega izhajam, v zadnjih desetih letih opažam velike spremembe. Ponovno so denimo uvedli tradicionalno procesijo sv. Nazarija, ki so jo jugoslovanske oblasti prepovedale v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Cerkve so lepo obnovljene. Marsikomu, ki misli, da je še vse po starem, pravim, naj gre tja in se o novem lepem vzdušju prepriča na lastne oči,« pove.

MUZEJ, KI BI SPREGOVORIL O ZAMOLČANI PRETEKLOSTI

Ob novici o vrnitvi Carpaccieve pale se je pojavila tudi informaci-

ja o ustanovitvi muzeja istrskih beguncev ali ezulov v enem od obalnih mest. »Podpiram vsako stvar, ki prinaša mir in je pravična. Mislim, da bi bilo prav, da bi ezuli dobili primerne prostore, ki bi postali njihov kraj spomina in bi se v njih lahko srečevali. Zgodovinske napake je težko priznati, zato je nujen dolgotrajen in zahteven proces, skozi katerega se lahko krepí prej omenjena nova miselnost in novi odnosi,« pojasni pater Janez Šamperl. Renzo Codarin, predsednik Federesuli, seveda močno podpira idejo o muzeju ezulov, za katerega naj bi po njegovih besedah obstajala tudi politična volja slovenske države. »Prav bi bilo, da se jasno pove, kaj se je dogajalo v tem prostoru. Jasno pa je, da morata pri tem sodelovati mešani komisiji zgodovinarjev. Niso bili vsi Italijani, ki so odšli, fašisti, in tisti, ki so ostali, niso bili vsi komunisti. Politika na najvišji ravni je naredila pomembne korake naprej in ljudje so jim pri tem sledili,« povzame. Predsednik Italijanske unije Maurizio Tremul je o muzeju ezulov izvedel iz medijev, a idejo podpira. »Ezuli, ki so večino deset let po vojni prisilno zapustili svoje domove, niso bili fašisti. Ne moremo jim tudi reči optanti, saj v situaciji, v kateri so se znašli, niso imeli izbire. Če so prišli časi, da se o tem lahko govori brez medsebojnega obračunavanja in ima tak projekt podporo, bi bilo vsekakor prav, da se uresniči. In če se navežem na vrnitev Carpaccia v Piran – k takim gestam moramo težiti. Kaj bomo sicer predali mladim?« vpraša. Ob tem spomni na misel nekdanjega italijanskega predsednika Giorgia Napolitana, ko je govoril o odnosih med Italijo, Slovenijo in Hrvaško: »Imamo samo dve možnosti: da se razumemo ali da se razumemo.

Pestra jesen v Obalnih galerijah Piran med Forma vivo, fotografsko razstavo in javnimi srečanji

Obalne galerije Piran vstopajo v jesen 2025 z raznolikim naborom umetniških dogodkov, ki povezujejo bogato tradicijo, sodobno ustvarjalnost in mednarodno sodelovanje. V ospredju je kiparski simpozij Forma viva, ki na Seči pri Portorožu že več kot šest desetletij iz istrskega kamna ustvarja izjemne umetniške presežke. Na delovišču Forma vive nastajajo kamnite skulpture, ki soustvarjajo edinstveno kulturno podobo slovenske Istre. Simpozij, ustanovljen leta 1961 na pobudo kiparjev Janeza Lenassija in Jakoba Savinška, se je razvil v mednarodno priznano zbirko več kot 130 skulptur na prostem, razporejenih po slikovitih lokacijah od Pirana do Ankara.

Letošnja Forma viva 2025 prinaša izjemen umetniški dialog med dvema generacijama. Obujamo spomine na italijanskega kiparja Alda Calòja, ki je na simpoziju sodeloval že leta 1963, in sicer skozi projekt pranečaka Giorgia Andreotte Calòja, enega najvidnejših sodobnih italijanskih umetnikov. Giorgio bo rekonstruiral izgubljeno skulpturo iz serije *Squarcio (Razpoka)* in s tem vzpostavil most med preteklostjo in



sedanjostjo. Originalu identična kopija nastaja na podlagi ohranjenih risb, fotografij in dokumentacije, ki jih hrani arhiv javnega zavoda Obalnih galerij Piran. Skulptura bo izdelana ročno, z dletom in kladivom, v sodelovanju z mednarodno ekipo kiparjev. Kustosinja projekta je Mara Ambrožič Verderber, direktorica OGP.

Dogajanje se je začelo sredi septembra z



Giorgio Andreotta Calò

odprtjem delovišča in nudi bogat spremljevalni program, med drugim: v sredo, 1. oktobra 2025, bo potekal *Dan odprtih vrat*: ob 11.00–12.30 bo organiziran javni pogovor o vlogi kamnitih kipov v današnjem času; sledi od 16.30 dalje druženje z ljubitelji Forma vive v parku skulptur na Seči. Vzporedno potekajo delavnice za šole in medgeneracijske delavnice, ter obiski domačih in tujih strokovnjakov. Zaključek simpozija bo v soboto, 11. oktobra 2025, na Seči pri Portorožu. Ob 13. uri bo predstavljeno novo kiparsko delo Giorgia A. Calòja, ob 14. uri pa plesno-glasbeni performans *Tihi utrip* plesalke Evin Hadžialjević ob spremljavi tolkalca Borisa Magdalenca. Dogodek se bo sklenil s tradicionalnim druženjem ob pečenem kostanju in vinu.

Umetniško dogajanje se bo nadaljevalo tudi v Kopru. V četrtek, 2. oktobra, ob 18. uri bo v Galeriji Meduza otvoritev fotografske razstave Floriana Czesle *Sprememba morja*, v kateri avtor skozi analogne fotografije raziskuje obalna mesta Koper, Izolo in Piran. Razstava nastaja v sodelovanju z ZRC SAZU. Kustos razstave je Matic Bukovac.

Jesenski program zaokroža srečanje z mednarodno priznano umetnico Jasmino Cibic, ki bo 22. oktobra 2025 ob 12. uri v Zeleni dvorani Avditorija Portorož. Dogodek poteka v okviru 28. Festivala slovenskega filma in prinaša redko priložnost za poglobljen pogovor z umetnico, ki živi in ustvarja v Londonu ter se uvršča med najuglednejše slovenske ustvarjalke na svetovni umetniški sceni. Na predstavitvi bo Cibic razkrila ozadje svoje nove obsežne produkcije in spregovorila o raziskovanju presečišč med filmom, performansom in vizualno umetnostjo.

Pripravi: mag. Matic Bukovac

forma viva

1961 2025

Giorgio Andreotta Calò & Aldo Calò

ITALIA / ITALIA / ITALY

PORTOROŽ | PORTOROSE

15. 9. — 11. 10. 2025

Dr. Julija Hmeljak

Koprčanka, znanstvenica v Cambridgu

ISKANJE ODGOVOROV – TO JE STRAST

Julija Hmeljak je že več kot leto dni izvršna urednica znanstvene revije *The FEBS journal*, v kateri strokovne članke objavljajo znanstveniki s področja biokemije, biologije celice, genetike, biotehnologije, mikrobiologije in infektivne biologije. V Anglijo se je preselila iz ZDA, kjer je v New Yorku v letih od 2013 do 2017 kot postdoktorska študentka raziskovala redke oblike raka. Področje, na katerem je želela nadaljevati svojo karierno pot, je geografsko omejeno na ZDA, Anglijo, Nemčijo in Kitajsko, končni odločitvi za vrnitev na stari kontinent pa je botrovalo več razlogov, seveda službeni, a tudi močna želja po bližini Sloveniji, morju in domu v Kopru, obenem pa nezadovoljstvo z ameriškim družbenim sistemom, kjer manjka socialne solidarnosti. Ponovna izvolitev Trumpa pa je splošni individualizem še povečala. Julija si je želela živeti in plačevati davke v državi, ki ljudem nudi več podpore, pa čeprav je bil New York zanjo obdobje osebnostnega odraščanja.

NEW YORK – ŠOLA ŽIVLJENJA

»V New Yorku sem preživela ogromno ur v laboratoriju, saj sem bila takrat raziskovalka. V času podoktorskega usposabljanja, ki ni formalni študij, pač pa delo, od tebe pričakujejo, da si izjemno produktiven. To je čas, ko se razvijaš, nabiraš izkušnje, res zelo delaš. A je bilo tudi veliko potovanj, nekaj hribolazenja v dolini Hudson, ki je le urico oddaljena od New Yorka, preostali čas pa sem uživala v mestnem vrvežu, umetnosti in energiji, ki jih lahko nudi samo New York. Na gnečo,



ki je v New Yorku povsod, se nikakor nisem mogla navaditi in je bila zame kulturni šok: greš v soboto v hribe in na vlaku nisi sam, saj je vsaj 500 ljudi imelo isto idejo, greš v nedeljo na brunch v majhno zakotno restavracijo v Queensu in bo spet dolga vrsta. Sem pa v New Yorku kot človek odrasla, spoznala, da me res zelo malo briga, kaj drugi ljudje počnejo, kako izgledajo, s kom se družijo. Zdi se mi, da je še posebej

zdaj, v času velikih družbenih sprememb v Sloveniji in Evropi sposobnost, da zmigneš z rameni in si rečeš, da se v drugem ne boš vtikal, saj ima vsak svoje življenje, zelo pomembna. Na svoja leta v New Yorku gledam kot na del odraščanja, čeprav sem bila stara čez 30 let, ko sem šla tja. V tistih štirih

letih sem se boljše spoznala, ugotovila, kaj hočem in česa ne, dosegla neko zrelost in pragmatičnost, zaradi katere tudi zdaj živim manj stresno.«

CAMBRIDGE

In potem je šla Julija Hmeljak v Anglijo, v Cambridge. Amerika je bila res daleč od doma, starši so bili v Kopru, pot, dolga vsaj 12 ur v eno smer, in ta oddaljenost sta ji bila vse manj všeč. Kaj je našla v Angliji? »Zanimivo službo, ki je vsakodnevni izziv, je zabavna, vsak dan se naučim česa novega. Omogoča mi, da ostajam v stiku z raziskovalci, čeprav sama nisem več aktivna raziskovalka. Redno potujem po Evropi in izven nje, obenem pa mi omogoča dovolj svobode, da lahko pridem v Slovenijo, kadarkoli si želim in sem lahko tu tudi dlje in delam na daljavo.« Znanstvene publikacije so za znanstvenike nadvse pomembne. So dokaz, da so nekaj naredili. Tam se to vidi, tam se to prebere, tam to čisto preprosto je. »Tako je. Moja naloga in naloga organizacije, za katero delam, *The FEBS journal*, ki jo izdaja Federation of European biochemical societies, je, da znanstvene članke zbiramo v format revije, vodimo skozi recenzijo in etično kontrolo, jih pravilno arhiviramo. Tako lahko znanosti, ki je objavljena v obliki člankov, zaupamo, kar je izjemnega pomena za vse nas.« Za katera področja znanosti gre?

»Zaposlena sem pri reviji, ki je začela kot biokemijska revija, torej znanost o beljakovinah in predvsem encimih, a smo se v zadnjih petnajstih letih odprli in objavljamo tudi članke s področja biologije celice, genetike, mikrobiologije, infektivne biologije, torej širokega spektra znanosti o življenju.« Ko Julija Hmeljak s sodelavci prebira tekste, preden gredo v objavo, se prav vsak dan znova razveseli uspehov znanosti:

»Objavljamo predvsem temeljne raziskave, torej ne bomo z enim člankom ozdravili raka ali rešili človeštvo pred problemom bakterij, ki so odporne proti antibiotikom, ampak objavljamo izjemno zanimive članke o tem, kako se obnaša določena beljakovina, če je okvarjena z mutacijo. Nedavno me je razveselil tekst japonskih raziskovalcev. Posamezne kožne celice so natisnili, da so posnemali izgled človeškega tkiva, celice so izžarevale posebne fluorescenčne markerje, s katerimi so lahko posameznim celicam sledili pod mikroskopom in rezultati tega so bile neverjetne fotografije.« Znanost je hitra, znanost drvi, kajne?

»Drži. Če se spomnimo, kako smo še pred desetimi leti obravnavali bolečino ali menopavzo pri ženskah, ki so jo podcenjevali. Zdaj razumemo, da gre za resne fiziološke spremembe, ki močno vplivajo na kakovost življenja, zato imamo tudi delodajalce, ki to končno razumejo. Za vse to se moramo zahvaliti znanstvenikom.«

NATAŠA BENČIČ
RADIO KOPER



ŽIVLJENJE

Julija Hmeljak in njen brat Karlo – poklicni jadralec, odličen pesnik in umetnik, sta otroka staršev, ki sta se spoznala na Radiu Koper, pokojni oče Franko je bil tu dolga leta novinar. To hišo sta otroka imela rada, studio je bil zanju drugi dom, a Julija je ljubila naravo in vse, povezano z njo. Že kot otrok je zbiral alge in rastline, urejala herbarij in algarij, za svojo radovednost iskala odgovore na neobičajen način. Osnovno šolo je končala v Kopru, gimnazijo v Piranu in prav tam jo je za biologijo navdušil profesor Darko Zamuda; diplomirala je iz mikrobiologije na Biotehniški fakulteti v Ljubljani in se vpisala neposredno na doktorat na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Od tu je šla v New York in nato v Cambridge na znanstveno založbo, kjer ima kot izvršna urednica rada tudi povsem »novinarsko delo«, rada piše povzetke znanstvenih člankov tudi za širšo javnost, dela intervjuje z znanstveniki, ki so dobri sogovorniki in izven laboratorija mnogi v prostem času radi kuhajo, hodijo v hribe in tečejo. Tudi Julija ljubi hribe, še bolj pa morje, saj je bila v svojem Kopru kar nekaj let vadiateljica plavanja za otroke. Z možem Edwardom, ki dela za Apple in ga je spoznala leto po prihodu v Cambridge, rada zaideta v neodvisni kinematograf, rada skupaj kuhata, ob nedeljah angleški »Sunday roast« (meso, krompir in zelenjavo) s primorskimi pridihi. Julija pa rada potuje, rada ima izlete, njuno družbo prijateljev in mačke. Na srečo ima človeku prijazen urnik, ki ji omogoča umirjeno življenje. Aktivno raziskovanje zgolj občasno pogreša, prihod v Koper pa je vedno znova prihod domov. In kaj bi nam nekdanja raziskovalka, znanstvenica, urednica znanstvene publikacije položila na srce? »Vedno, vsak dan se namažite s kremo z zaščitnim faktorjem, saj sončni žarki puščajo brazgotine na našem DNA, četudi nas sonce ne opeče. In umivajte si roke. Redno.«





Vključevanje Ukrajincev v lokalno skupnost bi lahko bilo za zgled

Aprila 2022 so na Debeli rtič prispeli ukrajinski begunci, med njimi več kot trideset otrok. Čeprav se jih je do danes že veliko razselilo, nekateri še vedno prebivajo v objektih notranjega ministrstva, otroci hodijo v tamkajšnji vrtec in šolo, z lokalno skupnostjo pa se povezujejo tudi prek vsakoletnih prireditev, ki jih prirejajo v sodelovanju z Občino Ankaran.



»V VSEM TEM VRVEŽU NOVEGA ŽIVLJENJA SEM ODKRIL, DA ME VESELI TISTO, KAR JE NEKJE MED UMETNOSTJO IN TEHNOLOGIJO,« PRAVI BORYS KALASHNIKOV.

Ukrajinske begunce so, sicer v manjšem številu kot v Ankaranu, sprejeli tudi v drugih občinah slovenske Istre. »Lokalna skupnost je Ukrajince lepo sprejela in jim pomagala,« pravijo v Izoli, kjer so Ukrajinci za svoje rojake v matični državi zbirali humanitarno pomoč, občina pa jim je omogočila uporabo ustreznega prostora. Pri zbiranju humanitarne pomoči je sodeloval tudi Rdeči križ Izola, ki jim s svojo redno dejavnostjo (pomoč s prehrabnenimi izdelki, šolskimi potrebščinami ...), po informacijah občine, še vedno pomaga. Pri vključevanju v novo okolje imajo veliko podpore tudi v šolah in vrtcih, še pravijo na Občini Izola.

Takrat 15-letni Borys Kalashnikov je v Slovenijo prišel aprila 2022. »Takrat še nisem vedel, da bom tukaj moral začeti graditi svoje novo življenje, kot bi začel z novega, praznega lista,« se spominja. Pot proti Debelemu rtiču je prepotoval skupaj z družino z vlakom, skoraj dva tisoč kilometrov v ravni črti, in prispel v popolnoma novo okolje, kjer se je moral naučiti živeti drugače, spoznati ljudi, okolje in drugo kulturo. Zanj je bilo vse nekaj povsem novega. Začel je s šolanjem v 9. razredu na osnovni šoli Ankaran, nato nadaljeval na Srednji tehniški šoli v Kopru in zdaj že študira na fakulteti.

SLOVENIJA KOT DRUGI DOM

»V vsem tem vrvežu novega življenja sem odkril, da me veseli tisto, kar je nekje med umetnostjo in tehnologijo. Trenutno sem študent medijske produkcije, kar mi omogoča razvijati svojo ustvarjalnost in hkrati pridobivati tehnična znanja. Poleg študija se ukvarjam s snemanjem, sodelujem pri glasbenih spotih, montiram in delam tudi za televizijo. V bistvu že zdaj hodim po poti svojega bodočega poklica,« pripoveduje in dodaja, da skozi vse, kar počne, počasi dobiva tudi občutek, da je Slovenija zanj postala kot drugi dom.

»Razen vsakdanjega življenja okoli sebe, pogovorov s sosedi, študija in dela, poskušam tudi sodelovati in nekaj prispevati skupnosti,« pravi Borys. Organizira dogodek, ki omogoča srečanje dveh kultur s slovensko skupnostjo, spoznavanje ljudi in skupno ustvarjanje. »Pomembno se mi zdi, da tukaj ne stojim z napisom 'tujec', ampak da sem nekako vpleten v tok življenja okoli sebe. S tem, da sodelujem in prispevam, se počutim kot del skupnosti in ne kot nekdo od zunaj,« pripoveduje o tem.

Pri organizaciji dogodkov že od začetka tesno sodelujejo z Občino Ankaran, ki jih je, kot pravi sogovornik, sprejela odprtih rok. Na njihovih dogodkih lahko vidite tako

EVA
BRANC



DO ZDAJ SO V ANKARANU IN DRUGJE PRIPRAVILI PRIBLIŽNO DESET DOGODKOV, KJER SO PREDSTAVILI DELČEK UKRAJINSKE KULTURE.

ukrajinske umetnike kot otroke, ki hodijo v osnovno šolo in vrtec Ankaran, kar ustvarja lep stik med generacijami.

Do zdaj so v Ankaranu in drugje pripravili približno deset dogodkov, kjer so predstavili delček ukrajinske kulture. Med njimi je najbolj odmeven že tradicionalni Ukrajinski večer na plaži Valdoltra, ki poteka vsako leto 24. avgusta, v počastitev Deklaraciji o neodvisnosti Ukrajine, sprejeti 24. avgusta 1991. »Ta dogodek, ki smo ga izvedli že štirikrat, je vsako leto dobro obiskan in omogoča, da skozi melodije in pesmi predstavimo Slovencem kulturo, v kateri smo odrasli,« pravi Kalashnikov.

Kot nam je povedal Jani Krstič, v. d. direktorja Javnega zavoda za naravo in družbo Ankaran, občina sodeluje z ukrajinskimi družinami na več ravneh. Prisotni so na kulturnih prireditvah, med drugim tudi v sklopu Poletja v Ankaranu, pa tudi v vrtcu in osnovni šoli. Povezave na občini ohranjajo tudi z Uradom za migrante in nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z integracijo.

RAZVIJANJE SODELOVANJA

»Prve aktivnosti so stekle že 2022, ob prihodu prvih družin. Tedaj se je občina povezala z vso kritično infrastrukturo, da bi jim olajšala prihod in namestitev. Od takrat se sodelovanje razvija s kulturnimi dogodki, programi društev, v katere so bili povabljeni, ter medgeneracijskim druženjem, kar krepi občutek skupnosti in povezanosti,« pripoveduje Krstič.

Sprva je v kraj z družinami prispelo več kot 30 otrok, in ker je bilo to za nekatere razrede v ankaranski osnovni šoli preveč, so jih nekaj vključili v šolo v Hrvatinih. Veliko jih je do sedaj že na srednji šoli, nekaj se jih je razselilo, tako je zdaj v ankaranski vrtec vključenih še pet otrok, v tamkajšnjo osnovno šolo pa šest.

»Zelo dobro so se vključili. Sploh tisti, katerih starši so se odločili, da je to njihova končna destinacija,« pravi ravnateljica šole in vrtca Ankaran, Željka Adamčič. Slabša je bila vključenost tistih, ki so bili

v negotovosti glede nadaljnje poti. Kot pripoveduje ravnateljica, so jih domačini lepo sprejeli, otroke so presojali po osebnostnih lastnostih, ne po nacionalnosti.

Med ukrajinskimi šolarji so tudi zelo nadarjeni učenci. Učenka 8. razreda je denimo napisala najboljši spis v razredu. Nekateri pa v šolo niso želeli zaradi družinskih stisk. So tudi taki, s katerimi so določene težave, a kot pravi Adamčič, bi jih ti imeli tudi v matični državi. Poleg rednega pouka se vključujejo v različne športne dejavnosti, ki govorijo univerzalni jezik, ravnateljica pa se je še posebej razveselila njihovega vključevanja v dramski in plesni krožek.

Tudi v našem uredništvu smo imeli priložnost spoznati študenta, ki prihaja iz Ukrajine. Yevhenii Prokopyk je pri nas namreč opravljal prakso v okviru študija na Univerzi na Primorskem. Tudi on je v Slovenijo prišel 2022, in sicer junija. Kot pravi, zaradi lokacije in polne odsotnosti želje, da bi se preselil v Nemčijo.

»Ko sem prišel sam, sem imel težave z bivališčem, vendar sem na koncu našel študentski dom v Ljubljani, nato pa sem se preselil v Koper, prav tako v študentski dom in tu živim že tri leta,« pravi in nadaljuje: »Slovenija mi zelo ustreza, hitro sem se naučil jezika, ko sem začel hoditi na univerzo, sem našel prijatelje. Koper je zelo lepo mesto, všeč mi je.« Dodaja, da namerava tukaj ostati in živeti še dolgo.

Foto: Tomaž Primožič/FPA

Aljaž Kalc Prokofjev



Moje ime je Aljaž Kalc Prokofjev in obiskujem 5. letnik Državnega Znanstvenega liceja s slovenskim učnim jezikom "France Prešeren" v Trstu, in sicer smer uporabnih znanosti.

Že od rojstva pa sem razpet med Trstom in Ljubljano, saj je mama Ljubljančanka, oče pa Tržačan.

Zelo pomembna se mi zdi izobrazba, zato šoli posvečam največ pozornosti, potem je tu šport, ki mi predstavlja zabavo in sprostitve. Treniram smučanje pri zamejskem Smučarskem klubu Brdina iz Opčin (Italija) in igram odbojko pri Alturi iz Trsta, rad pa imam tudi glasbo, tako že osem let obiskujem ure kitare v Glasbeni matici iz Trsta.

Včasih, ko se nabere vsega malo preveč, mi največjo oporo nudi družina. Seveda mi ogromno pomenijo tudi skupna druženja s prijatelji, ko gremo v kino, na kako zabavo ali športne dejavnosti, na kakšno dobro večerjo, kjer se ob dobri hrani vedno najde kakšna zanimiva tema za pogovor in smeh.

Letos, ko sem končal predzadnji, 4. letnik, sem imel valet - pri nas ni taka kot v Sloveniji, saj na koncu nižje srednje šole (slovenski 8. razred) nimamo nobenega praznovanja/poslovilne ceremonije, a imamo na koncu višje srednje šole valet. Le to organizirajo 5. in 4. letniki ter so na večerjo povabljeni tudi profesorji.

Pred tem pa sem se udeležil dveh tekmovanj.

Spomladi sem se v Italiji, kot prvi slovenski dijak v zgodovini tekmovanja Scienze Naturali, uvrstil v državni finale in se pomeril v naravoslovju z najboljšimi dijaki iz vse Italije.

Tekmovanje se začne najprej na šolski ravni, kjer je sodelovalo v vsej Italiji približno milijon dijakov, nato gredo prvi trije iz vsake šole na deželno tekmovanje. Sodelovalo je približno 500 italijanskih šol. Prvi iz deželne konkurence in drugi, če ima dobro točkovanje pri preverjanju (kot jaz, le 1 točko za prvo uvrščeno), se uvrstijo na državno tekmovanje, ki se je letos odvijalo v mestecu Assisi v Umbriji. Tekmovanje je potekalo v dveh naravoslovnih vedah, jaz sem tekmoval v skupini Vede o zemlji.

Moje drugo tekmovanje pa je bilo iz geografije, kjer sem se uvrstil v finale slovenskega prvenstva za srednješolce, kjer sem v Semiču zasedel 6. mesto in le za 1 točko zgrešil udeležbo na svetovnem prvenstvu, ki je bilo avgusta na Tajskem.

Ponosen sem na svoje slovenske korenine in moj odnos do slovenske kulture se prične že doma, nadaljuje v slovenski šoli v Trstu in nadgrajuje v slovenskih športnih društvih in v slovenski glasbeni šoli - Glasbena matica v Trstu. Tako moj odnos ni nič manjši kot za Slovenca, ki živi znotraj meja Republike Slovenije. Na to sem zelo ponosen.

Kot vsak slovenski dijak v Italiji tekoče berem in govorim italijanski jezik. Glede branja, nam profesorji skozi leto naložijo kar veliko knjig kot del obveznih domačih branj, ki so včasih bolj nuja kot užitek, saj najraje prebiram mednarodne znanstvene publikacije ter teh-

nične knjige.

Letošnje poletne počitnice sem julija preživel s starši v kampu na Hrvaškem, avgusta pa sem si nabiral vredne izkušnje na OGS - Nacionalnem inštitutu za oceanografijo in eksperimentalno geofiziko v Trstu, prvi teden septembra pa bom obiskoval Univerzo za fiziko, kjer si bom nabiral nova znanja.

Tako se bom naslednje leto verjetno vpisal na univerzo, ki me bo povezovala z geofiziko.

Starša me usmerjata in podpirata, saj imata vedno posluš za moje ambicije ter me uči vrednot, ki jih bom potreboval skozi življenje: red, disciplino, poštenost, vztrajnost, prijateljstvo, zdrav življenjski slog.

Ko ju večkrat vprašam, zakaj sta včasih

tako stroga in zahtevna, mi odgovorita, da življenje ni postlano z rožicami in da se je treba neprestano truditi.

Oba se ukvarjata s športom. Oče je redni profesor na Državnem liceju France Prešeren v Trstu, trener odbojke in smučanja, mama pa vodi svojo atletsko šolo v Sežani, kjer kot bivša atletska reprezentantka Slovenije, udeleženka največjih tekmovanj, uspešno vodi mlade atlete do uspehov z naslovi državnih rekordov in prvakov v pionirskih in mladinskih kategorijah U18.

Andreja Comino



OD PLESA POD LUNO DO LESENE POROKE

70 let ljubezni Cvetke in Tonija iz Vanganela

Sedem desetletij zakona je redkost, ki jo doživi le malo parov. 70. obletnici poroke pravimo lesena poroka, saj je simbol trdnosti, topline in domačnosti, ki jo les prinaša v življenje. Takšno življenjsko zgodbo sta pred kratkim praznovala Cvetka in Anton - Toni iz Vanganela, ki sta 20. avgusta obeležila kar 70 let skupne poti.



TAKO SE JE ZAČELO ...

Njuna zgodba se je začela 1. januarja 1955 na novoletnem plesu v Hrvojih, pri farovžu (župnišču) ob cerkvi. Toni je tistega večera prišel iz Umaga k sestri in se udeležil vaškega plesa, kjer je spoznal tedaj 23-letno Cvetko. Toni in Cvetka se spominjata, da je velika in mogočna luna osvetljevala noč, ko sta si prvič izmenjala poglede in stopila v ples. Po zabavi sta odšla skozi gozd, se pogovarjala dolgo v noč in se razšla šele ob treh zjutraj. Toni se je naslednji dan vrnil v Umag, a njegovo srce je očitno ostalo pri Cvetki. Vsako soboto je zato sedel na kolo in iz Umaga kolesaril do Hrvojev, kjer ga je čakala. Tako se je med njima spletla vez, ki traja vse do danes.

SKROMNO, A SRČNO

Že avgusta istega leta sta svojo ljubezen okronala s poroko. 20. avgusta 1955 sta se poročila in začela skupno življenje. Spomini na poročni dan so preprosti, a polni pristnosti in topline. »Nona je takrat ubila purana in pripravila pašto na rošto,« se nasmehe Cvetka in doda, da so plesali in praznovali kar v kuhinji strica Štefana, ker je bila dovolj velika in prostorna. »Za naju ni bilo niti prave spalnice,« se spominja Toni. »Nono je iz drv sestavil neke vrste korito, ki je sicer služilo za shranjevanje krompirja pred mrazom. Napolnil ga je s slamo in perjem, na vrh pa sva si postlala s starimi žaklji, rjuhami in pokrila sva se s suknjičem in plaščem,« nam pove Toni.



KMALU SE JIMA JE PRIDRUŽIL LIVJO

Življenje ju je vodilo naprej. Kmalu se jima je pridružil sin Livjo. »Nisem imela mleka, da bi otroka dojila, zato smo mu skuhalo ječmenovo kašo in vanjo dodali malo sladkorja,« se spominja Cvetka. Leta 1956 so se preselili v Koper, kjer so živeli v podstrešni sobi brez kuhinje in kopalnice. »Plenice sem prala v lavorju, po vodo pa smo hodili v mesto, kjer je bil mlin,« se spominjata. Vse težave sta skozi leta premagovala z zaupanjem in složnostjo. Kasneje se je rodila še hčerka Zvezdana in leta 1979 si je družina ustvarila dom v Vanganelu, kjer 93-letna Cvetka in Toni živita še danes.

RECEPT ZA DOLGO RAZMERJE?

Cvetka in Toni ga povesta preprosto: »Skromno, preprosto, a lepo. Vedno smo šli na dopust, čeprav brez de-

ANDREJA ČMAJ FAKIN



narja v Dalmacijo, z otroki. Nikoli se nismo prepirali. Ko nismo imeli kaj kuhati, smo jedli prežganko.« V teh besedah se skriva skrivnost lesene poroke – vztrajnost, preprostost in ljubezen, ki kljub vsem preizkušnjam ostane trdna.

Cvetka in Toni sta živ dokaz, da se sreča ne meri v bogastvu, temveč v skupnih trenutkih, ljubezni in spominih, ki jih gradimo drug ob drugem. Njuna zgodba je dragocen opomnik, da je prava ljubezen tista, ki zdrži preizkus časa.

POMOL OKUSOV

Kjer istrska kulinarika sreča morje.

18. 10. 2025



www.visitizola.com



09. 11. 2025 ob/atle 10.30

Abonmajček Maxi in izven/Abbonamento Maxi e fuori abbonamento
Opera za otroke/Opera per bambini

Zločin v Blatnem dolu

Il crimine
a Val fangosa



14. 11. 2025 ob/atle 19.00

Gledališki abonma in izven
Abbonamento teatrale e fuori

Balada o trobenti
in oblaku
Ballata della
tromba e della
nuvola



Andrej Jereb je znal svoje dirkaške izkušnje odlično vpeljati v posel

HVALEŽEN ZA IZPOLNJENE SANJE

»Od malega sem bil dinamičnega duha, mulček iz izolske ulice. Zanimalo me je vse, kar se je vrtelo. Pri trinajstih letih pa je bil usoden Rally Saturnus, ki je potekal mimo domače Izole. Bil je puščica, ki me je zadela naravnost v srce. Nato sem naredil vse, da sem prišel zraven in poskušal doseči, kar se je dalo,« se dirkaških let spominja eden najboljših slovenskih dirkačev Andrej Jereb. V rallyju si je nabral kopico dragocenih izkušenj, ki jih je potem prenesel v posel. Ljubezen do jeklenih konjičkov je namreč nad vse živa še zdaj. Zgradil je uspešno podjetje, z veseljem pa svoje bogato znanje in izkušnje prenaša naprej ter se zavzema za izboljšanje varnosti v prometu.



»Tisti prvi rally me je čisto navdušil. Od takrat sem bil obseden z željo, da tudi sam poskusim v dirkanju. Nestrpno sem čakal prvo možnost, polnoletnost, da sem opravil vozniški izpit in sedel v dirkalnik. Bilo je pravo obsedeno stanje kot slepa ljubezen, ko okoli sebe ničesar ne vidiš. Vse sem prilagodil temu, od počitniškega dela, ko sem ves zaslužek dal v tekmovalno opremo, prvi avtomobil ...« Nič mu ni bilo težko, da je bil prikrajšan za kakšno vrstniško rajanje, potovanje, kajti osredotočen je bil na dirkanje. »Nikoli ne bom pozabil svojega prvega dirkalnega avtomobila, zmatranega zastavinega juga, vendar je bil v tistem hipu zame naj-

boljši avto. Bil sem presrečen, da bom lahko nastopil na dirki. Prvi rally je bil za neizkušenega, popolnega novinca kar velik zalogaj. Rally je bil na Hrvaškem, v okolici Zagreba. To so bili začetki rallyja, ki danes šteje za svetovno prvenstvo. Na dirko sem šel poln pričakovanj, adrenalina in brez izkušenj. Dirko sem izpeljal, prišel uspešno do cilja, četudi je bila zame in za avto naporna. Že na drugi sem zmagal in dobil potrditev, da ima ves moj trud smisel,« razlaga Andrej.

V RALLYJU NI ZVEZDNIŠTVA IN ROMANTIKE

Potem je sledilo osemnajst sezon zelo aktivnega dirkanja. Od skromnih začetkov z jugom do nacionalnih in regionalnih naslovov. Bil je prvi Slovenec, ki je dobil sedež v svetovni profesionalni ekipi. Če ga vprašate, ali so se okoli njega sukale brhke lepote, kot je to značilno za formulo 1, Andrej odmahne z roko: »Rally na svetovnem nivoju ni šport, kjer mrgoli zvezdnikov in lepotic, temveč je zelo zahteven in kompleksen avtomobilski šport. Boj človeka, stroja in narave. Tam ni prostora za lagodnost, temveč za trdo delo, garaško disciplino. Čeprav so to izredni vozniki, so običajno zelo preprosti, saj se vsi zavedamo, kako zahteven šport je, kako ranljivi smo vsi. V rallyju je ne glede na teren še vedno visoka stopnja zdravega športnega duha, tovarištva,

kjer lahko v vsakem trenutku, ko si potreben pomoči, računaš na kolega. Ta šport je ostal še zelo pristen,« pravi Andrej, ki na srečo, razen kakšnih finančnih poškodb, ker je bil vedno na tesnem z denarjem, drugih poškodb na srečo ni doživel.

OSTATI ZBRAN V PEKLENSKI VROČINI

»Imam športne deformacije – nešteto udarcev, a na srečo konkretnih poškodb ni bilo. Vsa ta leta dirkanja se poznajo na hrbtenici, vratnem delu ... Hecno pa je, da si ljudje predstavljajo ta šport kot nadvse romantičen, a je v resnici precej drugače. Situacijo z dirkanjem primerjajo z vožnjo z avtom, ki ima klimo, ozvočenje, dirkalen avto pa je čisto nasprotje: vse je trdo, direktno, močne vonjave, visoka vročina, saj dirkalni avtomobili nimajo nobene izolacije. Predstavljajte si grški Rally Akropolis. Poleg surovega makadama se ti v tisti vročini prikaže bog in še kaj drugega. V avtu se namreč segreje tudi do 80 stopinj Celzija, pri čemer ne sedi udobno, a moraš fino garati, oblečen v zaščitno opremo, kombinezon, z rokavicami, podkapo, nenehno te premetava in prejemaš udarce, pa moraš vseeno ostati zbran. Samo delček sekunde zadostuje in lahko pride do katastrofe. Ta vožnja ni prav nič udobna in primerljiva z običajnimi vožnjami,« razlaga Andrej.

KO UDARI RECESIJA

Za seboj ima devet dirk za svetovno prvenstvo. Žal pa se je v tistem obdobju začela globalna ekonomska kriza, sponzorji so zaprli pipice in njegova zadnja dirka je bil rally Monte Carlo leta 2010, kjer je dosegel svojo najboljšo uvrstitev v karieri in je bil deseti na tem najbolj legendarnem rallyju. »Ko sem si prislužil vabilo na svetovno prvenstvo, je na globalnem nivo-

ju počilo, sponzorji so ukinili proračune za dirkaške ekipe, gre za ogromne zneske, vsaj za športnika iz Slovenije. Veliko ekip je ostalo brez financiranja, žal sem bil tudi jaz v tem paketu. To je pomenilo konec moje kariere na tem nivoju. Potem so me čakali drugi izzivi, drugo obdobje, nič kaj prijetno. Posledice je imelo tudi na moj bioritem, moje telo je bilo namreč navajeno na izjemne dirkaške napore,« razlaga Andrej, ki je potreboval kar nekaj časa, da se je privadil življenju brez adrenalina. Zdaj tudi razume, kako se počuti veliko športnikov po koncu kariere.

NOVI ZAČETKI

»Pri meni je to sovpadalo še z družino. Z ženo sva imela dve majhni hčerki, še dojenčici, pa sem se posvetil družini. Ta adrenalin, ki ni bil tako pozitiven, sem moral posvetiti tudi službi. Ekonomska kriza je imela za posledico tudi, da se je v našem podjetju avtomobilski trg čez noč zamajal. Moral sem posvetiti veliko časa in energije in spretnosti, da smo podjetje brez hujših ran pripeljali v blažje obdobje,« razlaga Andrej, ki se je za ustanovitev podjetja odločil zaradi svoje strasti do avtomobilov. Iskal je prepletanje strasti med športom in neko dejavnostjo. »Sem dokaj spontan človek, težko bi delal nekaj, kar me ne veseli. V avtomobilski dejavnosti sem našel simbiozo med športnim in službenim delom. Čez teden se ukvarjam z avtomobilizmom v klasični obliki, čez vikend pa grem rad na dirko. To je preplet, za katerega sem hvaležen, da mi ga je uspelo vzpostaviti. Izkušnje iz dirkanja so mi prišle zelo prav v podjetju, pa tudi odnos do sponzorjev in javnosti,« pravi Andrej, ki bo naslednje leto praznoval 30-letnico svojega podjetja.

Z VOLJO IN PREDANOSTJO DO USPEHA

Tako kot pri zgodbi z jugom je bilo tudi v podjetništvu. »Imel sem velike oči, malo izkušenj, a z voljo in predanostjo smo uspeli podjetje spraviti k življenju. Ko gledam nazaj, se mi zdi, da nam je uspelo. Hvaležen sem, da je se je vse odvijalo tekoče. Pri meni je šlo za občutke, a z dobrimi nameni, željo, da delam v skladu z vrednotami in potrebami okolja. Potem se stvari hitro zložijo,« razlaga sogovornik, ki je v nekaj letih majhno podjetje spremenil v enega največjih avtomobilskih središč v naši regiji z več kot 40 zaposlenimi. Andrej

ANDREJA
COMINO



pa ostaja čistokrven avtomobilist, vsakič je vesel, ko vidi zadovoljne stranke, kupce, veseli, ko ljudem olajšajo mobilne potrebe. Za svoj trud so dobili kar nekaj nagrad. »Konec dneva šteje to zadovoljstvo, ki te žene naprej,« pove Andrej, ki je na cesti zelo običajen voznik, ki se glede na gostoto prometa, če se le da, izogiba poti, saj mu dnevne vožnje v kolonah ne predstavljajo posebnega veselja. Na srečo živi in dela v istem kraju, pa mu je to prizaneseno. »V prostem času, ob posebnih priložnostih sem aktiven kot ambasador podjetij. Na poligonu varne vožnje na Vranskem izvajam aktivnosti, imam trening dinamične vožnje, udeležence učim o zakonitostih dinamične vožnje. Kot gost sem občasno predvoznik na kakšni dirki ter sodelujem z enim najbolj perspektivnih mladih dirkačev, Martinom Čendakom, in tako v drugi funkciji ostajam povezan z dirkanjem,« sklene.



VRNITEV IZJEMNO DRAGOCENEGA DOMAČEGA ZDRAVILA

Črno olje za odpravljanje skoraj sleherne zdravstvene tegobe

»Tudi na slovenskem ozemlju je bila včasih odlično razvita ljudska medicina. Žal se Slovenci danes preslabo zavedamo pomena in predusem neskončne moči domačih načinov zdravljenja naših prednikov. V zadnjih časih k nam agresivno prodirajo tuje veje starodavnih načinov zdravljenja, kot na primer tradicionalna kitajska medicina in indijska ajurveda, pa tudi zdravljenje iz Sibirije in Južne Amerike. Razen zeliščarstva pa tako rekoč ne poznamo davnih domačih znanj, ki so se na srečo ohranila v mnogih etnoloških zapisih ljudske dediščine. Nadvse pa je razveseljivo, da so ta naša stara ljudska znanja še vedno živa in ohranjena med ljudmi, saj se ponekod v bolj odročnih krajih še vedno ustno prenašajo iz roda v rod,« pravi dr. Marta Svetina Veder, ki je nedavno predstavila knjigo o posebnem ljudskem zdravilu, črnem olju »smolnaku«.



Sogovornica pove, da se je tovrstna slovenska tradicionalna medicina najbolj ohranila na podeželju, kjer se je v nekaterih odmaknjenih predelih na srečo še vse do današnjih dni med ljudmi ohranilo ljudsko zdravljenje, ki je drugje po deželi že pozabljeno. Knjiga opisuje starodavno ljudsko zdravilo za odpravljanje različnih zdravstvenih tegob pri ljudeh in živalih - črno olje. V njej je avtorica knjige, ki je sicer znanstvenica, zbrala številne podatke in vire o črnem olju, med drugim zgodovino pridelave, lastnosti, načine uporabe, stare in tudi sodobne recepte.

ZDRAVILO ZA LJUDI IN ŽIVALI

»Iskreno sem vesela, da sem uspela s to knjigo širši javnosti prikazati eno najbolj pomembnih starih zdravil, črno olje oziroma smolnak. Z njim so zdravili predvsem živino. Pozdravili so živali, ki so imele stare rane, parkljevko, slinavko, divje meso, zajedavce, razjede ali vneto vime. Črnega olja niso nikoli nanašali neposredno na krvave rane,« razlaga Marta Svetina Veder in dodaja, da smolnak zaradi močnega vonja odganja muhe in tako so z nano-

som olja zavarovali živali pred mrčesom. Ljudje so si s smolnakom pomagali zunanje pri sklepnih revmi, kožnih boleznih, glivičnih okužbah, notranje pa pri glistah, boreliji, sladkorni bolezni ali rani na želodcu. Za notranjo uporabo so si na kruh ali sladkor nakapljali nekaj kapljic smolnaka. Na srečo še obstajajo ljudje, ki znajo izdelovati to olje. Denimo v Zgornjesavinjski dolini na Turistični kmetiji Pečovnik v Robanovem kotu, kjer se črno olje uporablja predvsem za zdravljenje živine. Z njim celijo stare rane, notranje pa ga uporabljajo v manjši količini proti zajedavcem tako, da ga živini namažejo na kruh. V Zgornjesavinjski dolini pri Pečovniku se je ohranila izdelava črnega olja vse do današnjih dni. Zanimivo je, da Pečovnik iz Robanovega kota velja v Sloveniji za edino kmetijo, kjer se še vedno ukvarjajo s tradicional-

ANDREJA
COMINO

no kuho črnega olja. Po zaslugi kmetije Pečovnik je v Zgornjesavinjski dolini tradicionalna pridelava in uporaba črnega olja še vedno živa.

NEKOČ SO GA IMELI PRI
VSAKI HIŠI

Marta Svetina Veder je ob raziskovanju starih avtohtonih načinov zdravljenja odkrila informacijo, da je bilo črno olje ali »smolnak«, kot mu pravijo pri Pečovniku, izredno cenjen medicinski preparat, ki je bil nekoč obvezno zdravilo vsake hiše. Izredno se je razveselila dejstva,

da med ljudmi to zdravilo še ni izumrlo, temveč ga po starih receptih še vedno izdelujejo. Povezala se je z gospodarjem kmetije, ki je pokazal posluš in skupaj so stopili v projekt za predstavitev tega starodavnega reliktnega pripravka širši javnosti. Po treh letih sodelovanja so najprej organizirali enkrat letno delavnice na kmetiji, letos pa je s skupno močjo v samozaložbi izšla tudi drobna knjižica, ki bo vsem morebitnim uporabnikom črnega olja omogočila pravilno njegovo uporabo.



www.pinja.si

Za popoln začetek jeseni

Jesenska modna ponudba je pestra in obljublja, da bo zadovoljila še tako različne okuse.

Z modnih pist New Yorka, Londona, Milana in Pariža prihajajo jasna sporočila: moda za jesen in zimo 2025/2026 se vrača k bistvu. Oblačila postajajo bolj premišljena, oblikovana z mislijo na preteklost in odgovornost do prihodnosti. Osrednji trendi izžarevajo eleganco, strukturiranost in nežne kontraste, ki ustvarjajo močno, a umirjeno modno govorico. Oblikovalci se zatekajo k brezčasni meščanski estetiki. Popolno krojene jakne, plašči z jasno načrtanimi rameni in t. i. »pencil« krila, ki natančno objamejo silhueto, postajajo nosilci klasične urejenosti. Vračajo se tudi krzna, vendar ne več kot simbol prestiža in moči, temveč kot zavestna izbira, večinoma v umetni različici. To je nostalgichen poklon babičinemu glamurju, vendar z modernim vrednostnim ozadjem.

SVETLO MODRA SRAJCA – KLJUČNI KOS JESEN 2025

Svetlo modra srajca je modni kos, ki letos skorajda ne sme manjkati v omari. Čeprav gre za klasični element garderobe, so ga oblikovalci na modnih pistah za jesen/zimo 2025/26 predstavili v povsem novih interpretacijah. Če svetlo modro srajco kombinirate z bordo rdečimi hlačami, boste ustvarili sofisticiran barvni kontrast, ki je primeren tako za pisarno kot prosti čas.

KAJ PA OBUTEV?

Začetek jeseni je idealen čas, da osvežite garderobo. V svojo zbirko čevljev dodajte par, ki vam bo dal samozavest in vdahnil slog, po katerem boste izstopali. Med najbolj priljubljenimi modeli letošnje jesenske obutve so balerinke s paščkom, ki prinašajo pridih klasične



ANDREJA
ČMAJ FAKIN



elegance. V trendu so tudi večni mokasini – v klasični izvedbi ali s platformo za nekoliko drznejši in bolj "bold" videz. Ljubiteljice prefinjenosti bodo navdušili slingback salonarji, v usnju ali lakasti različici, medtem ko bodo sandali s prekrižanimi paščki popestrili vsak stajling. Seveda ne smemo pozabiti na moško navdihnjene oxfordice, trendi gležnarjev z živalskim vzorcem ter nepogrešljive visoke škornje, ki so kot nalašč za kombiniranje s krili in oblekami skozi vse jesenske dni.

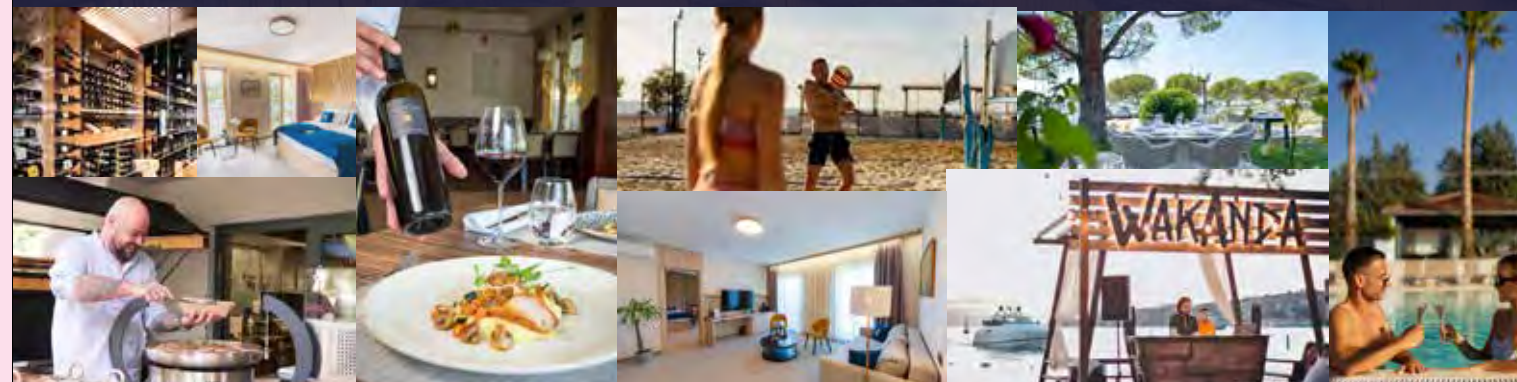
JESEN V ZNAMENJU XXL TORBIC

Maksi modeli, ki združujejo praktičnost in slog, bodo tudi letos spremljali modne navdušenke ob vseh priložnostih, od jutra do večera. Na modnih pistah so jih predstavili številni prestižni oblikovalci, med drugim Chanel, Moschino, Gucci in Victoria Beckham. Barvna paleta jesenskih torbic sledi značilnim jesenskim tonom – prevladujejo rjava, bež, bordo, siva in gorčično rumena.



MARINA PORTOROŽ
Joy & yachting

MARINA PORTOROŽ - VEČ KOT LE MARINA.



ELEKTROCENTER

Salon svetil in največja ponudba elektromateriala
Vanganeljska c. 6, Koper • www.elektro-center.si
Tel.: 05/ 612 1500 • GSM: 041 283 385

Vabljeni v specializirano trgovino z elektrotehničnim materialom • Z načinom samopostrežbe za vaš hitrejši nakup



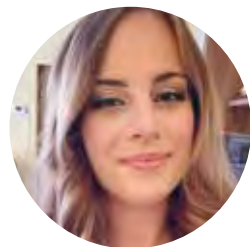
GEODETSKE STORITVE d.o.o. PORTOROŽ

VBS d.o.o. Portorož
Obala 125, 6320 Portorož
tel.: 05/677-85-80
GSM: 031/637-176
e-mail: bogdan@vbs.si

PREVERJAMO URBANE MITE

Od čaja do omare - miti in resnice o lavandi

Sivka (Lavandula angustifolia, tudi Primorci ji rečemo lavanda) je ena najbolj prepoznavnih sredozemskih rastlin.

MANCA
HRIBOVŠEK

Že Rimljani so jo uporabljali za odišavljanje kopeli (ime sivka naj bi izhajalo iz latinske besede lavare, kar pomeni umivati), v srednjem veku so jo sadili okoli samostanov kot zaščito pred boleznimi, danes pa jo povezujemo predvsem s sprostitvijo, nekateri pa jo uporabljajo kot naravno zdravilo. Izvira iz Sredozemlja, danes pa jo gojijo po vsem svetu – najbolj znana so polja v Provansi. Cveti od junija do avgusta in uspeva na sončnih, suhih legah. Njene cvetove in eterično olje uporabljamo v aromaterapiji, kozmetiki, kulinariki in celo kot naravno zaščito pred molji. Danes je simbol miru, čistosti in harmonije.

1. Sivka pomirja vsakega človeka. Ni res. Sivka je znana po sprostitvenih učinkih, saj lahko njen vonj umiri živčni sistem, zmanjša stres in pomaga pri lažjem uspavanju. A to ne velja za vsakogar. Medtem ko pri večini ljudi deluje blagodejno, pri nekaterih njen učinek ni viden, pri redkih pa lahko povzroči glavobole ali draženje. To pomeni, da je sivka sicer nekaterim lahko v pomoč, ni pa univerzalna rešitev za vse.

2. Sivka je popolno naravno sredstvo proti insektom. Delno drži. Sivka res vsebuje snovi, ki odganjajo mrčes, zato jo pogosto sadimo ob vrtovih ali terasah. Proti komarjem in moljem bo v nekaterih primerih pomagala, pri večjih rojih insektov pa sama po sebi ne bo dovolj. Pogosto se uporablja kot naravni dodatek – na primer v obliki vrečk s suhimi cvetovi – v omarah proti moljem.

3. Sivkino olje je popolnoma varno. Ne drži. Eterično olje sivke je eno najbolj razširjenih v aromaterapiji. A tako kot vsako eterično olje, ga moramo uporabljati previdno. Nerazredčeno olje lahko povzroči draženje kože ali alergijsko reakcijo. Pri majhnih otrocih in nosečnicah pa je priporočljiva še večja previdnost ali celo izogibanje. Vedno ga je treba redčiti in uporabljati v zmernih količinah.

4. Sivka zdravi nespečnost. Delno drži. Sivka lahko pomaga pri blagih težavah s spanjem, saj vonj zmanjšuje anksioznost in umiri misli. Študije so pokazale, da ljudje, ki spijo v prostoru, odišavljenem s sivko, lažje zaspijo in imajo nekoliko bolj kakovosten spanec. A kronične nespečnosti ne more pozdraviti – tam je nujen celosten pristop in strokovna pomoč.

5. Sivka je uporabna le kot dišava. Ne drži. Njeni cvetovi so užiteni in jih lahko uporabimo v kulinariki. Sivka daje poseben okus piškotom, tortam, sirupom, sladoledom in celo mesnim jedem, če jo uporabimo v majhnih količinah. Priljubljen je tudi čaj iz sivke, ki je znan kot naraven pomirjevalni napitek.



Poleg tega je sivka nepogrešljiva v kozmetiki in farmaciji – od losjonov in krem do naravnih sredstev za sprostitev mišic.

Sivka ima bogato simboliko. V sredozemskih kulturah predstavlja čistost, mir in harmonijo. Pogosto jo uporabljajo v šopkih za poroke, v ljudski medicini pa so verjeli, da varuje pred slabimi duhovi in boleznimi. Danes je simbol naravnega ravnovesja in pristnega življenjskega sloga.

Trije preprosti »recepti« za domačo uporabo lavande:

1. Sivkin čaj za sprostitvev: 1 čajno žličko posušenih cvetov prelij z vročo vodo. Pusti stati 5–10 minut in precedi.

2. Vrečke proti moljem: Posušene cvetove daj v majhne bombažne ali lanene vrečke. Položi jih v omaro med oblačila ali v predal.

3. Sivkin sirup: V loncu zavri 500 ml vode, 500 g sladkorja in pest svežih cvetov sivke. Kuhaj 5–10 minut, precedi in ohladi. Sirup lahko dodaš limonadi, koktajlom ali sladicam.

Vrt v oktobru

OKTOBER JE ŽE TU, ČAS HITRO BEŽI IN SEVEDA SE S TEM SPREMINJAJO OPRAVILA NA VRTU.

Oktober pobere vse plodove, s katerimi nas obdarjajo rastline, posajene spomladi. Topel in dokaj vlažen september je pripomogel k temu, da imamo še v začetku oktobra precej paradižnikov, jajčevcev, paprik, feferonov, buč, tu pa tam se najde še kaka lubenica. Začetek meseca je ugoden za sajenje zimskih radičev in endivije, posejemo lahko špinačo, zimsko solato in radič, konec meseca pa lahko že sadimo majski srebrnjak in česen. Pri česnu je pomembno izbrati kakovostne stroke. Boljši je rdeči česen, ker je trpežen in bolj primeren za daljše shranjevanje. Na gredicah imamo lahko posajen ohrovt, za njegovo obiranje pa počakamo do prvega mraza. Ohrovt je zelo bogat z vitaminom C. **Gredice,** iz katerih smo odstranili vse pridelke in rastline, natančno počistimo in odstranimo cevi namakalnega sistema, jih prekopljemo in s tem pripravimo na zimsko obdobje.

Zeliščni del vrta je vedno zanimiv, ker se v njem prepletajo zanimive dišave z zanimivimi barvami in strukturami listov. V vrtu lahko še vedno naberejo rastline, za katere prej ni bil primeren čas ali pa jih nismo utegnili nabrati. Oktobra lahko precej

razrastle rastline izkopljemo, razdelimo in s tem pridobimo več novih mladih sadik. V tem mesecu lahko sadimo tudi nove, saj imajo možnost, da se do zime dobro ukoreninijo, nabiramo lahko majaron, koprivo, rožmarin, timijan. Pomembno je, da jih nabiramo v najtoplejšem delu dneva. Za zimsko obdobje si lahko nasadimo korita na okenske police s peteršiljem, baziliko in jih kasneje sveže uporabimo.

Sadni del vrta je oktobra precej ploden. Nabiramo lahko jabolka, hruške, žizole, kakije, orehe, mandlje. Proti koncu meseca nas začnejo obdarjati tudi kakiji, sredi oktobra se že vrsto let začneja z obiranjem oljk. Pomembno je, da opazujemo dozorevanje, da jih lahko poberejo v pravem trenutku, zelo pomembno pa je tudi, da plodove v čim krajšem času prepeljemo v torklje. Konec meseca lahko tudi že začnemo z nabavo novih sadik sadnega drevja. Pri nakupu moramo biti pozorni, da so rastline dobro razvite. Če imamo kakovosten sadilni material in sajenje opravimo jeseni, rastline spomladi veliko bolje odženejo.

Oktober nas v **okrasnem delu vrta** mnoge rastline razveselijo s svojimi obarvanimi listi. V tem mesecu se najde precej dela v okrasnem delu vrta. Zdaj je zadnje obdobje za obrezovanje živih meja pred zimo. Pomembno je, da so vsi deli živih meja enakomerno osvetljeni, da se lahko enakomerno razvijajo. V gredicah in na okenskih policah so enoletnice na vrhuncu, zato jim

SAŠO
MEJAK

dovolimo, da dajo vse od sebe. Ko je njihovo cvetenje v občutnem upadu, jih lahko zamenjamo s ciklamami, resami, okrasnimi travami, mačehami, krizantemami, veronikami. Tako bodo gredice in balkonske police cvetoče in barvite čez vso zimo.

Travnate površine v našem vrtu lahko v oktobru prezračimo in dodamo hranila, primerna za jesensko gnojenje, z večjo vsebnostjo kalija, ki poskrbi za večjo odpornost v zimskem času. Začenja se obdobje odpadanja listja, zato moramo proti odstranjevanju listje s travnatih površin. Košnjo opravimo višje, da je bolj zaščitena v primeru nizkih temperatur. S takimi ukrepi si zagotovimo, da bodo travne površine tudi pozimi lepe.

NOVA TOYOTA COROLLA CROSS

NA VOLJO V AC JEREB SALONU

DO 10 LET JAMSTVA

Povprečna poraba goriva za vozila Toyota Corolla Cross Hybrid: od 5 do 5,4 l/100 km in emisije CO₂: od 114 do 122g/km. Emisijska stopnja EURO 6 AP. Emisije NOx: od 0,0039 g/km do 0,0059 g/km. Ogljikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delce PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov. Program Toyota Relax omogoča jamstvo do 10 let oziroma do 200.000 km, kar presega povprečno garancijsko podporo na slovenskem avtomobilskem trgu. 10 letno jamstvo hibridne baterije velja ob rednih testih hibridne baterije (HHC) na 1 leto ali 15.000 prevoženih km (kar nastopi prej) pri pooblaščenih prodajno-servisnih Toyota trgovskih mreži. Po preteku tovarniške garancije vam ponujamo bresplačno vključitev v program jamstva Toyota Relax (vse do starosti 10 let ali 200.000 km). Slika je simbolična. Več na www.toyota.si

AVTO CENTER JEREB | 051 233 101 | 051 682 666



Lucija, Liminjanska c. 96, 6320 Portorož
Gsm: +386 41 618 541, Tel.: +386 5 677 87 77, + 386 5 674 62 30
E-pošta: kamp.fiesa@gmail.com

JESENSKI RECEPT

Polenta z gobami in pršutom

Ko se gozdovi obarvajo v tople jesenske odtenke in zrak napolni vonj po mokri zemlji, nastopi čas nabiranja gob.

Jesen je za mnoge gurmane najlepši del leta – dnevi so krajši, a na mizo pridejo jedi, polne domačnosti in bogatih okusov. Po drugi strani pa je polenta že stoletja nepogrešljiv del istrske kuhinje. Preprosta koruzna jed, ki je nekoč veljala za hrano revnih, danes kraljuje na številnih mizah, saj ponuja neskončno možnosti kombiniranja. Ena najbolj priljubljenih različic je prav gotovo jesenska – z gobami in istrskim pršutom.

Sestavine (za 4 osebe):

- 300 g koruznega zdroba (za polento)
- 1 čajna žlička soli
- 200 g svežih gob (jurčki, li-sičke)
- 80 g pršuta (rezine)
- 2 žlici oljčnega olja
- 1 strok česna
- majaron ali peteršilj
- poper
- parmezan ali istrski ovčji sir (po želji)

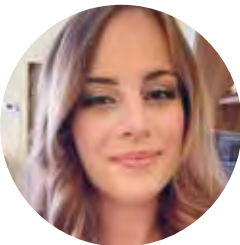
Postopek priprave:

Priprava polente: V loncu zavri vodo, dodaj sol in počasi vsuj koruzni zдроб. Med stalnim mešanjem kuhaj 30–40 minut, dokler polenta ne postane gosta in kremasta. Če želiš hitrejšo različico, lahko uporabiš instant polento, a okus prave, počasi kuhane polente je neperimerljivo bogatejši. Medtem na ponvi segrej oljčno olje. Dodaj nasekljan česen in ga rahlo popraži, nato pa vmešaj narezane gobe. Praži, dokler ne spustijo tekočine in



se lepo obarvajo. Na koncu dodaj svež majaron ali peteršilj ter začini s poprom. Rezone pršuta na hitro popeci na vroči ponvi brez maščobe, da postanejo hrustljave. Na krožnik najprej naloži mehko polento, nanjo razporedi pražene gobe, nato pa dodaj hrustljiv pršut. Po želji posuj še z naribanim sirom, ki se bo na vroči polenti stopil. Pravila pri pobiranju gob v Sloveniji (vir: portal GOV): 1. Dnevna omejitev količine: Posameznik lahko rekreativno nabere največ 2 kg gob na dan. 2. Pravilna identifikacija: Goba mora imeti razvidne morfološke značilnosti (pokrov, ploščice/trave/trosovnice, nožec, barvo celotne gobe), da se lahko zanesljivo ugotovi vrsto. 3. Način nabiranja: Gobe moramo odrezati z nožem ali jih previdno zavrteti, da ne poškodujemo micelija (podgobja). Ne smemo

MANCA HRIBOVŠEK



poškodovati rastišča, mahov ter drugih rastlin, ki so del ekosistema. 4. Embalaža za prenašanje: Gobe je treba prenašati v zračni in trdni embalaži (npr. košare ali mrežaste vreče), ne v nepredušnih plastičnih vrečkah. 5. Čiščenje že na rastišču: Gobe je priporočljivo grobo očistiti že na samem rastišču — odstraniti smeti, tla, ostanke — da se ne prenaša umazanija in da se zmanjša možnost kvarjenja materiala. 6. Prepoved nabiranja, kadar je ogrožena vrsta ali funkcija gozda: Če je območje, kjer bi nabirali, zaščiteno ali če bi nabiranje ogrozilo naravni habitat ali funkcijo gozda, je lahko nabiranje omejeno ali prepovedano. 7. Lastninska pravica in dovoljenja: Gozd ima lastnika — čeprav narava javnega dostopa omogoča rekreativno nabiranje, lastnik gozda lahko omeji ali prepove nabiranje gob in drugih gozdnih sadežev, če to določi in označi. 8. Kazni za kršitve: Če se pravila ne upoštevajo — npr. presežeš dovoljeno količino, nabiraš zaščitene vrste, uporabljaš nepravilna orodja, ali poškoduješ podgobje — so možne globe. Višina kazni je odvisna od vrste kršitve. Uživate v naravi, spoštujte jo, ker boste to dobili 100x povrnjeno – tudi v obliki gob, ki jih boste lahko nato uporabili v svoji domači kuhinji. Vaše fotografije jedi z gobami pričakujem na manca.hribovsek@obalaplus.si.



SESTAVIL Boris K	IGRA NA SREČO	ANTIČNO IME REKE GUADIANE V ŠPANJI	13 ČRKA ABECEDE AMERIŠKI ATLET DEREK			GORAZD OMERZEL	BIRO, PISARNA	11 ČRKA ABECEDE SLOVENSKI IGRALEC PRIMOŽ		OBRAT ZA PRODAJO IN PREDELAVO MESA	MARIAN SEDMAN	ŠKRAT V GERMANSKI MITOLOGIJ, ALF	ZAČETEK ABECEDE ZNAMKA ŠVEDSKEGA AVTOMOBILA		OTOK V GRČIJ, TUDI ICARIA	AMERIŠKI FILM (SYLVESTER STALLONE)	URANOV SATELIT
MESTO V KENJI					DUHOVNI VODJA V JOGI												
SLOVENSKI PESNIK, ESEJIST FRANCE					STARA PLOŠČINSKA MERA					ČUKER							
					MESTO V ROMUNIJ					ŽIVALSKÉ USTNICE							
ZAJETA, UGRABLJENA ŽENSKA						INDIJSKA RASTLINA					ISLAMSKI FILOZOF						
											AMERIŠKI IGRALEC RUSSELL						
GOVIČ OSLA						UČENEC V SREDNJI ŠOLI						MORSKI ZALIV V FRANCIJ, ETANG DE					
						ZMIKAVT, KRADJIVEC						PEVKA HORVAT					
	RAČUN V KNJIGO- VODSTVU	ELEKTRIČNA MORSKA RIBA PRIPADNIKI ILIROV				STARORIM. MESTO							ZEMELJSKA PLAST				
						REDEK NEBESNI POJAV							HRVAŠKA NAFTNA DRUŽBA				
KRISTINA IRMAN			BIBLIJSKI PRVI ČLOVEK CITROENOV AVTO					RESNA POŠKODBA, KILA NOETOVA BARKA								NASILJE, STRAHOVLADA	DODATEK K POGODBI
SLOVENSKI PESNIK JOŽE					DEL OSTREŠJA					SLOVENSKI ODBOJKA URNAUT					OKRAJŠAVA ZA TARO		
					DRŽAVNA BLAGAJNA					JAPONSKA PIJAČA					GRM Z BELIMI CVETOV		
GRŠKE MITOLOŠKE LEPE MLADENKE						SLAVNOSTNI OGENJ					SLOVENSKA PEVKA STAVEC						
						MAROŠKI TENISAČ KARIM					PEVKA ŠVAJGER						
ANTIČNA VOJNA LADJA, TROVESLAČA							DEBEL, NEOBDELAN KOS DEBLA ZA SEKANJE						IRSKA (ORIG.)				
													NASLONJALO (REDKO.)				
OLIMPIJSKE IGRE			ŽALOST, OBŽALOVANJE PISNA DOLOČITEV DEDIČA				MESTO NA MAJZARSKEM PRISTOJBINA, JAVNA DAVŠČINA					DEL ODPLAČILA POSLOJILA SLOVENSKI KRAJ					
	AMERIŠKI IGRALEC HALEY JOEL	DEL PODJETJA DELAVEC V PROIZVODNJI PLINA						BELGIJSKI KOLESAR JEAN ŠPAN. KRALJ JUAN						TRSN STEBLO			
														OGNJNIŠKO ŽRELO			
ITALIJANSKI SLIKAR CIPRIANO EFISIO					NEMŠKI SLIKAR HEINZ					IGLASTO DREVO						RAVNINA	KMEČKO ORODJE
										STANJE BREZ REDA							
STIL					KRAJ PRI OPATIJ												

AERTS: belg. kolesar ANAS: ime reke Guadiane KAPUA: starorim. mesto JIAL: zemeljska plast FARABI: islam. filozof OPPO: it. slikar OSMENT: am. igralec



**Hvala, ker vas
vse več potuje z vlakom.**



Slovenske železnice

www.sz.si